

SZAKDOLGOZAT

Rajzó Patrícia Boglárka

2020

**BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
NEMZETKÖZI GAZDÁLKODÁS SZAK
GAZDASÁGDIPLOMÁCIA SZAKIRÁNY**

**PROTOKOLL SZABÁLYOK SZEREPE ÉS MEGSZEGÉSEIK
KÖVETKEZMÉNYEI A DIPLOMÁCIÁBAN**

Belső konzulens: Bodnár László

Készítette: Rajzó Patrícia Boglárka

Budapest, 2020

TARTALOMJEGYZÉK

ÁBRAJEGYZÉK	4
1. BEVEZETÉS.....	5
1.1 A dolgozat célja, koncepciója és módszertana	5
2. A VISELKEDÉSKULTÚRA ALAPJAI ÉS A FONTOSABB FOGALMAK.....	7
2.1 A viselkedéskultúra alapjai.....	7
2.2 Viselkedéskultúra elemeinek csoportosítása	9
2.3 Legfontosabb fogalmak	9
Illem	9
Etikett.....	9
Protokoll	10
Etika.....	10
Diplomácia	10
2.4 A protokoll szükségessége és célja.....	11
2.5 Változásai és modernizációja napjainkban.....	12
3. ETIKETT ÉS PROTOKOLL A DIPLOMÁCIÁBAN	14
3.1 Az állami, diplomáciai és vállalati protokoll.....	14
3.2 A diplomácia főbb intézményei.....	16
3.2.1 Követségek és nagykövetségek	16
3.2.2 Konzulátusok.....	17
3.3 A protokoll kényszere.....	17
3.3.1 A kényszer protokollja.....	18
3.3.2 A lehetetlen protokollja.....	18
3.3.3 A figyelmesség protokollja	19
4. DIPLOMÁCIAI ELŐJOGOK	19
4.1 Diplomáciai mentesség.....	20
4.2 Diplomáciai procedúrák	21
5. DIPLOMÁCIA A GYAKORLATBAN	24
5.1 Interjú Dr. Kiss Rajmunddal.....	25
6. PROTOKOLL BAKIK ÉS SZABÁLYSZEGÉSEK A DIPLOMÁCIÁBAN	29
6.1 Sólyom László kitiltása Szlovákiából.....	29
6.1.1 Előzmények	30
6.1.2 A találkozó	31
6.1.3 Megszegett szabályok.....	32
6.1.4 Nyilatkozatok és jogi viták	33
6.1.5 Az esemény következményei és hatása	35
6.2 Donald Trump és az 59. elnökválasztás	38
6.2.1 Előzmények és történések.....	40

6.2.2 <i>Megszegett szabályok</i>	41
6.2.3 <i>Nyilatkozatok és jogi viták</i>	42
6.2.4 <i>Az események következményei és hatásai</i>	44
6.2.5 <i>További néhány általa megszegett protokoll szabály</i>	47
7. PROTOKOLL SZABÁLYSZEGÉSEK GYŰJTEMÉNYE	49
8. ÖSSZEGZÉS	51
8. IRODALOMJEGYZÉK	53

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra **A diplomácia művészete - szimbolikus kézfogás a világon keresztül. - Timothy Hawkes (2018) - 14.oldal**
2. ábra **Kiss Rajmund (középen), a Magyar Köztársaság szingapúri nagykövetségének gazdasági vezetője Jesli A. Lapus kereskedelmi és ipari titkárral (jobbra) megvitatják a kereskedelmi és befektetési kilátásokat az igazgató jelenlétében. - Riza T. Olchondra (2010) - 25.oldal**
3. ábra **Sólyom László a szlovák-magyar határon 2009-augusztus 21-én. - INDEX (2009) - 29.oldal**
4. ábra **Joe Biden a demokrata elnökjelölt és Donald Trump amerikai elnök felszólal az első amerikai elnökvita során az ohioi Clevelandben, szeptember 29-én. - Kevin Dietsch (2020) - 38.oldal**
5. ábra **Donald Trump a Windsori kastélyban tett látogatása során rövid ideig II. Erzsébet királynő előtt sétált. - Sarah Mervosh (2018) - 47.oldal**
6. ábra **Trudeau úr különböző „Star Wars” zoknijja. - Christinne Muschi/Reuters (2017) - 49.oldal**
7. ábra **Pillanatkép, mielőtt Sonia Gandhi elhúzza a kezét Orbán Viktortól. - Bors (2013) - 49.oldal**
8. ábra **Meghan Markle és II. Erzsébet, köztük a földre helyezett táska. - Lauren Turner (2018) - 50.oldal**
9. ábra **A rigai csúcstalálkozón Jean-Claude Juncker üdvözlő pofonja Orbán Viktor magyar miniszterelnöknek. - Christian Keszthelyi (2015) - 50.oldal**

1. BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témájaként a protokoll jelentőségének vizsgálatát választottam. Kutatómunkám az ide vonatkozó általános irodalom feldolgozásán kívül, két konkrét esetet és azok hátterét elemezi részletesen. Az egyik a nemzetközi diplomácia, a másik egy állam politikai színterén belüli, de jelentős nemzetközi kihatású eseményt vesz górcső alá. Az írásos anyagokon (könyvek, újságcikkek) és médiamegjelenések egyéb formáin alapuló elméleti kutatásokat egy empirikus kutatás, nevezetesen egy félig strukturált mélyinterjú teszi teljessé. A szakedolgozatom címéül a „*A protokoll szabályok szerepe a politikai színtereken diplomáciában és a megszegésük következményei*” elnevezést választottam, ugyanis úgy gondolom, ez foglalja össze leginkább azt a témát, amelyet vizsgálni szeretnék a szakedolgozatomban. Mindenképpen hasznosnak és aktuálisnak tartom ezt a témakört, hiszen túlzás nélkül állíthatjuk azt, hogy napjainkban egyre fontosabbak a nemzetközi tárgyalások és ülések, ugyanis a háborús helyzet és a béke között csak egy vékony választóvonal húzódik. Gyakran találkozunk ennek jelentősége ellenére is hírekkel, amelyek olyan helyzeteket írnak le, ahol bizonyos megbízottak nem megfelelően, előírásokat megszegve viselkedtek külföldi partnereikkel szemben, ezzel nem csak magukat, de saját országaikat is megszegyenítve. Kutatásaim során realizáltam, hogy nem sok szakedolgozat született ebben, vagy ehhez hasonló témában, pedig kétségkívül fontos ezzel foglalkozni, ugyanis egy-egy ilyen ballépés jelentős gazdasági és politikai kapcsolatoknak nem jelenti a végét, de ronthatja ezek esélyeit és minőségét.

1.1 A dolgozat célja, koncepciója és módszertana

A kutatásom célja az, hogy megtörtént események segítségével feltérképezem azt, hogy milyen hatásai vannak a protokoll megszegésének a különböző követek és képviselők, illetve nemzeteik közötti kapcsolatokra. Ezeknek az elemzése rávilágíthat arra, hogy ezen bakik milyen súlyos következményeket vonhatnak maguk után, hogyan alakult ezután a két ország kapcsolata a történés előtti időszakhoz képest, miért fontos ezeket elkerülni, és hogyan lehetett volna specifikusan ezeket megelőzni. Szeretném, ha a szakedolgozatom olvasói a tanulmányom végén gazdagodnának azzal a kompetenciával, hogy elkerülnék ezeket a szituációkat, természetesen amennyiben lehetőségük van hasonló eseményeken részt venni, emellett pedig tisztában lennének vele, mivel járnak a hasonló kihágások.

Igyekszem azonban nem csak kifejezetten azok számára élvezetessé tenni a szakdolgozatomat, akik érdekeltek ebben a kérdéskörben, hanem azok részére is, akik csak most kóstolnak bele a külgazdasági kapcsolatokba és az ott használatos illemtanba.

Mindenekelőtt a dolgozatom legelején a viselkedéskultúrával fogunk megismerkedni, amelyet a protokoll alapjának is nevezhetünk, ezután a protokoll szabályok fontosságára fogunk összpontosítani, különösen tekintettel a diplomáciában lévő jelentős szerepére. Ezt követően a témával kapcsolatos fogalmakat fogjuk áttekinteni. Ez azért nélkülözhetetlen, mert így a későbbi elemzések és megállapítások során nem fog felmerülni bizonytalanság a jelentésekkel kapcsolatban.

A továbbiakban pedig protokoll szempontjából elrontott eseményeket fogunk különböző szempontok szerint vizsgálni. Specifikusan a vizsgált eseményekkel kapcsolatban több kérdés is felmerül bennem, ezeknek a könnyebb kezelése és jövőbeni megválaszolása érdekében négy részre osztottam őket, ezek alapján fogom a találkozókön megtörtént problémás helyzeteket elemezni.

- ⇒ A kritikus esemény előtti időszak: Mióta állnak gazdasági vagy politikai kapcsolatban egymással a résztvevő nemzetek? Milyen minőségű viszony van a résztvevő országok között? Mit vártak attól az adott találkozótól, mi volt a célja?
- ⇒ Maga a kritikus esemény: Kik vettek részt rajta? Milyen beosztásúak voltak a résztvevők? Mikor történt? Hol történt? Mi történt pontosan? Ki követte el a hibát? Mi volt a hiba? Hogyan reagáltak a helyszínen a történetekre?
- ⇒ A kritikus esemény utáni időszak: Hogyan nyilatkoztak azok, akik jelen voltak az esetről? (Amennyiben nyilatkoztak egyáltalán.) Mi lett a következménye a szabályszegésnek? Milyen szankciók léptek életbe a hibát végrehajtó személy, esetlegesen az országa ellen? Mit kellett volna másképpen csinálni? Hogyan kerülhették volna el a bajt? Hogyan változott ennek hatására az államok közötti viszony?
- ⇒ Az esemény és a kapcsolat közötti összefüggés jelentőségét a különböző hipotézisformákkal szeretném megvizsgálni: Feltételezem-e azt, hogy nincs kapcsolat a hiba elkövetése, és az országok viszonyának alakulása között? (Nullhipotézis), Minden esetben befolyásolja-e valamelyik irányba? (Alternatív irány nélküli hipotézis), Csak negatív változás lehet a hiba elkövetője és partnere, illetve az országok közti viszony alakulásában, illetve annál nagyobb a probléma, minél nagyobb az elkövetett hiba (Alternatív irányt is kifejező hipotézis).

Sokat elmélkedtem rajta, milyen módon szerezhetnék releváns információkat primer kutatás segítségével az általam kiválasztott témával kapcsolatban. Végül arra jutottam, hogy a dolgozatomat egy egyedi, félig strukturált mélyinterjúval szeretném különlegesebbé tenni. Erre Dr. Kiss Rajmund nagykövetet, a WTO állandó képviselőjét kértem fel, aki nagyon szívesen és örömmel válaszolt az online elbeszélgetésen a kérdéseimre, amelyre 2020-11-19-én került sor a Microsoft Teams felületén.

Végezetül szeretném levonni a következtetést, hogy milyen mértékű mulasztás, milyen mértékű következményeket von maga után, miért érdemes figyelni, és elkerülni ezeket a helyzeteket és szituációkat.

2. A VISELKEDÉSKULTÚRA ALAPJAI ÉS A FONTOSABB FOGALMAK

2.1 A viselkedéskultúra alapjai

Az emberiség létformája - az együttéléssel felmerülő összes probléma ellenére - a közösség, ez a legfejlettebb és legszervezettebb forma is. Az egyéneket különböző szerepük határozza meg, amelyeket az adott közösségen belül elfoglalnak. A társadalom fejlődésének és a hierarchia folyamatos bővülésének következményeként a társadalmi viszonyokat és a rangokat kifejező formalitások egyre csak gyarapodtak, ezeknek betartása vagy be nem tartása pedig a társaságba való befogadást vagy kitagadást jelentette. Ennek a felfogásnak a következményeként betartandók voltak már akkoriban is az írott és íratlan szabályai az etikának, a megfelelő és a tiszteletteljes magatartásnak. A viselkedéskultúra különböző szabályai történelmünk során folyamatosan, időnként jelentős mértékben megváltoztak, akklimatizálódtak a különböző korszakokhoz és az országok eltérő kultúráihoz, sok újítás volt tapasztalható. Ezeket a módosulásokat befolyásolták a revolúciók, a hadviselések és az eszmék változásai is, ezek a morális szabályok azonban sosem szűntek meg létezni, csupán megújulva, a társadalom és a világ aktuális felépítéséhez igazodva tértek vissza.

Arra sokszor nem is gondolnánk, hogy ezek a viselkedési normák nem csak a nemzetközi körökben és kapcsolatokban, de a mindennapjainkban is gyakran megjelennek. Mivel a kapcsolattartás és a szocializálódás kiskorunktól kezdve az életünk fontos részét képezik, így a gyermeknevelésben nagyon korán megjelennek az etikus viselkedés alapjai, amelyekre az emberek többsége már hagyományként és megszokásként tekint.

A saját, személyes tapasztalataim alapján a szülőknek, nagyszülőknek nagyon fontos az, hogy a családban lévő csemete mind közösségben, mind pedig nyilvános helyen megfelelően viselkedjen. Míg kisebb koromban nem értettem, miért ilyen hangsúlyos a megfelelő köszönés, hálálkodás, és kedveskedés, mára már én is realizáltam, hogy gyakran csupán a család legkisebbjének a viselkedése alapján ítélik meg a rokonság egészének nevelési képességét, illetve magukat a hozzátartozókat is. Ezek a szabályok legtöbbször tapasztalati követelményekből fakadnak, leginkább a logikára épülnek, de előfordulnak olyanok is, amelyek értelme és miértje megmarad a múltban.

Lényeges megemlíteni a társadalmi érintkezést is, hiszen ez is egy hangsúlyos és aktív része a közösségi életnek, ez érzékelteti a személyek életteréhez és tevékenységeikhez fűződő kapcsolatot. A társadalmi érintkezés magába foglalja a magatartásunkat, a viselkedésünket és az udvariasságunkat is. A magatartásunkat az jellemezi, ahogyan cselekszünk, különösen mások felé. Ezt általában a belső tulajdonságaink és az értékrendünk határozza meg. A magatartás azért számít ilyen sokat, mert mások nagy valószínűséggel ez alapján fognak megítélni minket. A viselkedésünk a magatartásunkban, az udvariasságunk pedig a figyelmességi szabályok betartásában nyilvánul meg.

Eltérő kultúrákban a magatartási sztenderdek különbözhetnek egymástól, így fordulhat az is elő, hogy megegyező magatartásról is eltérőek lehetnek a vélekedések különböző országokon belül.

A társadalmi érintkezés szintjei a következők, ezeknek a sorrendje érzékelteti a szabályok szigorúságának csökkenését és hanyatlását:

⇒ Nemzetközi, állami, kormányon belüli kapcsolatok diplomáciai szinten

⇒ Nemzetközi hivatalos szintű kapcsolatok

⇒ Belföldi hivatalos kapcsolatok

(A protokoll jelentősége és az etikett fegyelmezettsége a pontok sorrendjében mérséklődik) ¹ (Lőcsei, 2001)

⇒ Magánkapcsolatok

⇒ Családi kapcsolatok ² (Sille, 2003)

(Itt a protokoll funkciója már-már elenyészőre csökken, inkább az etikett az, ami lényeges.) ³ (Lőcsei, 2001)

¹ Lőcsei Judit: Etikett és a protokoll alapjai, Szókratész külgazdasági Akadémia Budapest, 2001. 24. oldal

² Dr. Sille István: Illem, etikett, protokoll, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti kiadó Kft. Budapest, 2003. 20. oldal

³ Lőcsei Judit: Etikett és a protokoll alapjai, Szókratész külgazdasági Akadémia Budapest, 2001. 24. oldal

2.2 Viselkedéskultúra elemeinek csoportosítása

A viselkedéskultúra elemeinek kategorizálásánál két csoportot fedezhetünk fel, az aktívákat és passzívákat.

Aktíváknak nevezzük azokat a viselkedéskultúrai elemeket, amelyek megmutatkozásához egy másik résztvevő is szükséges. Ez azt jelenti, hogy tennünk vagy mondanunk kell valamit, ami arra engedi a másik felet következtetni, hogy a viselkedésünk társadalmi szinten kielégítő. Ide tartoznak a bemutatások és a bemutatkozások megfelelő formái, illetve a köszönési és a megszólítási formák is. Míg régebben ez azért volt alapvető, hogy az egyének biztosak legyenek abban, hogy beszélgetőpartnerük békés szándékkal fordul hozzájuk, és teljesen fegyvermentes, ez a mára-már csak arra szolgál, hogy éreztessük másokkal, tudunk megfelelően viselkedni.

Passzíváknak nevezzük azokat a viselkedéskultúrai elemeket, amelyek megmutatkozásához nem szükséges másik résztvevő. Itt nem kell semmilyen cselekedetet végrehajtanunk ahhoz, hogy elnyerjük mások bizalmát a viselkedésünk megítélésével kapcsolatosan. Itt ami igazán számít, a fellépésünk, kiállásunk, modorunk, tapintatunk és empátiánk, illetve a pontos érzésünk és a türelmünk is.

2.3 Legfontosabb fogalmak

Illem

Az embertársainkkal szemben elvárt viselkedésre vonatkozó szokások összessége. Ezek a szabályok kollektíven biztosítják, hogy kellő tisztelettel, odafigyeléssel és odaadással kommunikáljunk egymással.

Etikett

A francia etiquette kifejezésből ered, amely az „előírt magatartást” jelenti. Ez náluk először a kártyákra írt vagy nyomtatott szöveges utasításokra vonatkozott, amelyek a bíróságon való megfelelő viselkedésre kötelezték az embereket.⁴ (Etymonline, 2020) Az etikett maga a társadalom által megkövetelt vagy a hatóság által előírt, a társadalmi vagy hivatalos életben betartandó magatartási vagy eljárási forma.

⁴ Etymonline - Etikett fogalma, 2020 <https://www.etymonline.com> Letöltve 2020-10-17. 22:15

Ez egy sokkal merevebb rendszer, mint az illemszabályok összessége, sokkal több követelménnyel. Célja a békés együttélés nyugalmának fenntartása, a szokásellenesség elkerülése és a konfliktusok kiaknázása.

Protokoll

A protokoll maga a bizánci görög nyelvből származó kifejezés, elsősorban pergamentekercsre rögzített előlapot fejezték ki ezzel a szóval, később már dokumentumok vagy tranzakciók eredeti vázlatának, jegyzőkönyvének vagy nyilvántartásának megnevezésére használták.⁵ (Sille, 2003) A kifejezés a magyar nyelvben több tartalmi megfogalmazást is nyert az idők során, nem csak kizárólag az informatika világában, de a külkereskedelem és a nemzetközi kapcsolatok területein is. A szó diplomáciai jelentése szintén a francia nyelvből volt elsőként kimutatható, jelenlegi formájában több jelentéssel is bír.⁶ (Etymonline, 2020)

1. A diplomáciai tárgyalók által gyakran megfogalmazott és aláírt előzetes memorandumot, a végleges egyezményt, vagy a szerződést érthetjük alatta. 2. Azon szabályok összessége, amely megszabja a hivatalos érintkezések módját diplomáciai képviselők között hivatalos rendezvényeken, találkozókon. A protokoll gyakorlata globális szinteken mindenképpen a diplomáciához köthető, ennek fejlődése pedig mindig meghatározó volt a viselkedéskultúrára is a nemzetközi kapcsolatok alakulásában.⁷ (Etymonline, 2020)

Etika

Az a tudományág, amely az erkölcsi szabályok kötelességeivel és kötelezettségeivel foglalkozik. Manapság a különböző szervek, kamarák és szervezetek előszeretettel készítik el egyedi és sajátos etikai kódexeiket.⁸ (Meriamm-Webster, 2020)

Diplomácia

A diplomácia a külföldi kormányok és népek döntéseinek és magatartásának befolyásolásának bevett módszere párbeszéd, tárgyalás és más, háborútól vagy erőszaktól eltérő intézkedések révén.

⁵ Dr. Sille István: Illem, etikett, protokoll, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti kiadó Kft. Budapest, 2003. 22.oldal

⁶ Etymonline - Protokoll fogalma, 2020 <https://www.etymonline.com/> Letöltve 2020-10-17. 22:23

⁷ Etymonline - Protokoll fogalma, 2020 <https://www.etymonline.com/> Letöltve 2020-10-17. 22:23

⁸ Meriamm-Webster - Etika fogalma, 2020 <https://www.merriam-webster.com/dictionary> Letöltve 2020-10-17. 22:40

Míg korábban a diplomácia a szuverén államok közötti kapcsolatok folytatását jelentette, addig mára a diplomácia kiterjedt a csúcstalálkozókra és más nemzetközi konferenciákra, a parlamenti diplomáciára, a nemzetek feletti és nemzetközi tevékenységére, a nem kormányzati elemek nem hivatalos diplomáciájára, valamint a nemzetközi köztisztviselők munkájára is. A diplomácia kifejezés úgyszintén a francia nyelvből származik amely eredeti jelentése „kettéhajtott, később tárgy”. Összehajtott dokumentum Franciaországban kiváltságot, legtöbbször utazási engedélyt biztosított azoknak, akiket a király jutalmazott ezzel. Később a kancelláriák által kiadott összes ünnepélyes dokumentumra vonatkozott, különösen azokra, amelyek a szuverének közötti megállapodásokat tartalmazták. A diplomácia később azonosult a nemzetközi kapcsolatokkal, és a dokumentumokhoz való közvetlen kötődés megszűnt. A 18. században a francia diplomata kifejezés („diplomata” vagy „diplomata”) olyan személyre vonatkozott, aki felhatalmazást kapott arra, hogy egy állam nevében tárgyalásokat folytasson.⁹ (Britannica, 2020)

2.4 A protokoll szükségessége és célja

Gondolhatjuk azt, vajon minek ez a sok formalitás? Ha soknak is látszik, mindenképpen arra kell gondolnunk, hogy pont annyi van belőle, amennyi nélkülözhetetlen, se több, se kevesebb. Mély tartalmat hordoznak, ugyanis az emberek közötti kapcsolatteremtést és annak megtartásának lehetőségét biztosítják.

Klasszikus alkalmazásban a protokoll egy eszközt jelent a kapcsolatteremtésre olyan személyekkel, akiket még nem ismerünk, kelléke még a kapcsolatok fenntartásának és ezek gyakorlásának, akár magánéletben akár pedig hivatalos keretek között, eltérő vélemények és érdekellentétek esetében is. A protokoll véd minket attól, hogy olyat hibázzunk, amely negatívan befolyásolhatja az adott kapcsolatot, illetve attól is megvéd, hogy saját személyünk ellen ehhez hasonló cselekedetet kövessenek el. Jelen lehetnek ezek a formalitások érdemi segítségként is, például kapcsolatok válsághelyzetében vagy stagnáló megbeszéléseknél egy-egy megfelelő gesztus csodát tehet a kialakult helyzettel.

Taktikai eszközként figyelemelvonásra, időhúzásra, tárgyalási szándékunk céljának elérésére használhatjuk, ezzel megteremtve a kapcsolat körülményeit is, erre mértékletesen alkalmazhatjuk a befolyásolást.

⁹ Britannica - Diplomata fogalma, 2020 <https://www.britannica.com/> Letöltve 2020-10-17. 22:53

A protokoll célja összefoglalva a problémamentes, akadálytalan és gördülékeny kapcsolattartás, amelynek érdekében tartalmi és formai eszközöket is alkalmazhatunk. A tartalmi vonatkozású módszerek közé tartozik például az, hogy ismerjük önmagunkat, tudunk magunkon és indulatunkon minden esetben uralkodni, tiszteljük mások véleményét, nézeteltérések ellenére sem viselkedünk ellenszenvesen. Toleráljuk emellett és türelmesen elviseljük azokat a dolgokat is, amelyeket nem előszeretettel fogadunk el, felül tudunk kerekedni előítéleteinken, együtt érzően és empátiákkal viselkedünk, érdemben fordítunk figyelmet a másik egyénre, elismerjük és dicsérjük az elismerendőt és dicsérendőt, diszkrét kérdésekkel érdeklődünk a másik személy iránt, a kimondani kívánt kritikát mindig mérlegeljük, helyzetnek megfelelően megfogalmazzuk, a vitás helyzeteket pedig legjobb tudásunk szerint próbáljuk mielőbb megbékélésre hozni. A formai eszközöket sem érdemes elfelejteni, hiszen késznek kell lennünk szavak nélkül is a példás tiszteletet sugározni, kézfogással, a személyes szféra megtartásával, megfelelő gesztikulációval, kihúzott testtartással, kedvességgel, a helyzetnek és alkalomnak megfelelő öltözéssel, hiszen ezek úgynevezett néma jelei annak, hogy tiszteletteljesek vagyunk, illetve annak, hogy tudomásunk van a viselkedéskultúra és a protokoll alapvető szabályozásairól.

2.5 Változásai és modernizációja napjainkban

Az elmúlt tíz évben nem csak az egész világ, de a társadalom és a gazdaság fejlődése is rengeteg változást hozott. Ennek következményeképpen az emberi érintkezési feltételek is jelentősen megváltoztak, így pedig elkerülhetetlenül a protokoll is felújult, hogy helyt álljon az új körülmények között.

Ennek a változásnak több kiváltó oka is van, ilyen például az, hogy a protokoll egyre több társadalmi szervezetbe hatolt be az elmúlt esztendőknél. A diplomácia és a magas szintű hivatalos kapcsolatok területét elhagyva a protokollt egy olyan viszonyrendszerben erősítették meg és kezdték el aktívabban használni, amelyben korábban nem volt kifejezetten jelentős szerepe. Azoknak a kis- és középvállalkozásoknak, amelyek igényt tartanak a protokollszolgáltatásra, mindenekelőtt ki kell építenie a megállapodási szolgáltatásait annak érdekében, hogy kapcsolati hálójuk formálisan, új tartalommal legyen megtelítve. A protokoll emellett megjelenést, külsőt nyújt a szervezet számára, amelyet hangsúlyoz, határozottan és világosan tükröz a szervezet öntudata, cselekedetei és minden külső megjelenése.

Indítéka még a megújulásnak az is, hogy a világszervezetek száma, nagysága és szerepe az idő múlásával egyre csak növekszik. Megalakulása óta a világszervezet transznacionális jellege, szerkezete és munkamódszerei miatt komoly protokollszolgáltatásokat nyújt. Tevékenységének megerősítésével és kibővítésével nagyobb hatalmat sugároznak egyéb intézmények, sőt az egész nemzetközi élet számára. A különféle világszervezetek saját egyedi protokollokat is kidolgoztak, ezzel nehezítve a protokoll gyakorlatát.

Az egyik legjelentősebb változás azonban a technológia fejlődése volt, a távközlés erőteljes innovációja új technikai és kulturális elemeket hozott a nemzetközi megállapodások végrehajtásához. A kommunikáció formális elemei irtatlan nagy mennyiségben megváltoztak, de az illetan és a mások magánéletének tiszteletben tartása nem változott ezzel együtt. A modern telekommunikációs módszerek és eszközök hosszú ideje lehetővé teszik a tárgyalásokat személyes jelenlét nélkül is, ezek a konferenciahívások és a videokonferenciák azonban nem helyettesíthetik teljes mértékben a konferenciákat és a közgyűléseket amelyek jelentős részében fontos a személyes részvétel. Az írásos telefonról elküldött üzenetek egyik alapelve a tömörség és az egyértelműség, ezért a rövidítéseket végül is elfogadták, beleértve az egyszerűsített de udvarias formákat is, azonban arról ne feledkezzünk meg, hogy ez a hivatalos levelekben továbbra sem megengedett. A ma használatban lévő mobil távközlési berendezések nagy része rendelkezik kamerával, így használatával képeket készíthet és küldhet partnerei számára, de nagyon válasszuk meg, szerintünk melyik kép alkalmas küldésre. A kommunikációs technológia fejlődése nagymértékben elősegítette az operatív protokoll feladatok végrehajtását, az internet pedig létrehozta saját kifejezéseinek és udvarias kódjainak rendszerét. A technológiai előrelépés megváltoztatta az események szervezését is. A számítógép segítségével könnyen és gyorsan leszervezhető egy-egy esemény, ugyanis azonnali válaszokat és visszacsatolásokat kapunk. De nem csak a szervezkedés lebonyolításában, hanem a különböző hangtechnikai kellékek, kivetítőgépek és interaktív eszközök is új lehetőségeket teremtettek a beszédek és az előadások színesebbé tételére és modernizálására.

Az illetan érlelődött a történelem során, ez pedig irányíthatja és szolgálhatja személyközi kapcsolatainkat. Természetesen elfogadható, hogy nem mindig tudjuk rögtön megérteni és realizálni más országok vagy különböző kulturális körök szokásait.

Biztosak lehetünk abban, hogy ezzel egyik külföldi partner sem számol, ez inkább egy kísérlet arra, hogy előre tudatosan felkészülünk-e az adott helyzetre. A kérdezés, a tanulás és a kérés nem szégyen, általában a másik személy szívesen elmondja az adott szokás jelentését és jelentőségét, illetve szerepét a saját kultúrájában.

3. ETIKETT ÉS PROTOKOLL A DIPLOMÁCIÁBAN

Forrás: Trainingleadership, 2018 <https://traininginleadership.com/blogs/blog/the-art-of-diplomacy> Letöltve 2020-11-27 17:36

1. ábra A diplomácia művészete - szimbolikus kézfogás a világon keresztül. - Timothy Hawkes (2018)

3.1 Az állami, diplomáciai és vállalati protokoll

Amelyek nekünk mindenképpen lényegesek a diplomácia szempontjából, az az állami és a diplomáciai protokoll. Az állami protokoll azokat a formális és hivatalos programokat, utazásokat, és találkozásokat bonyolítja le, amelyeken különböző államfők, kormányfők és miniszterek vesznek részt. Beletartozik ebbe az utazás megszervezése, a programok lebonyolítása, illetve a különleges odafigyelés a protokoll eseményekre és nemzeti ünnepekre.

Ezzel a területtel foglalkozik a Külügyminisztérium Rendezvényi Osztálya, a Külügyi Hivatal, illetve a Külügyminisztérium Protokoll Főosztálya is. ¹⁰ (Lőcsei, 2001)

A diplomáciai protokollhoz köthető kötelezettségekért a Külügyminisztérium diplomáciai osztálya felel. ¹¹ (Lőcsei, 2001) Missziójuk a diplomáciai és nemzetközi kirendeltségekkel fenntartani, és megfelelő módon kezelni a kapcsolatot. Ez a kapcsolattartás igazán a diplomaták munkájában teljesül be, ők látják el országaik hivatalos képviselőjét hazájukban és a határokon túl is. A diplomatákat különböző rangok szerint csoportosíthatjuk: segédattasé, attasé, titkár, tanácsos, követ, és nagykövet. ¹² (NPP.munka, 2020)

A diplomaták célja minden esetben az, hogy megkönnyítsék és támogassák a külpolitikai és - gazdasági célkitűzések létrejöttét az adott országokkal, illetve segítse azokat az állampolgárokat, akik más államban tartózkodnak. Főbb feladatai közé tartozik továbbá még a jelentések készítése, az odafigyelés az adott országban történő eseményekre és cselekvésekre, illetve a külkapcsolatok ápolása. Egy diplomata a magatartásával, nyilatkozataival és problémamegoldó képességeivel reprezentálja a hidat a fogadó és küldő országok között. Jeles és színvonalas alkalmak és rendezvények szervezésével biztosítja reputációját a partnerországban, így szerezheti meg a többi képviselő nagyrabecsülését. Ezekkel a megbízott mind-mind hazáját képviseli, ez azért nagyon hangsúlyos, mert előfordult már, hogy a küldött diplomata alapján ítélték meg egész nemzeteket.

A vállalati protokoll feladata az, hogy a hazai szervezetek, intézmények protokolláris megbízásaival teljes körűen foglalkozzon. ¹³ (Lőcsei, 2001) Eljár emellett a politikában, a gazdaságban, a társadalmi szervezetek belföldi és nemzetközi kapcsolataiban is.

Legyen ez formális programok megszervezése, különböző bemutatók megalapozása és lebonyolítása, amelybe beletartozhat akár a megbeszélés helyszínének felkutatása, kiválasztása és lefoglalása, a szervezési és a lebonyolítási foratókönyv elkészítése, de akár a gépkocsik által megtett útvonalak kijelölése is.

¹⁰ Lőcsei Judit: Etikett és a protokoll alapjai, Szókratész külgazdasági Akadémia Budapest, 2001. 24.oldal

¹¹ Lőcsei Judit: Etikett és a protokoll alapjai, Szókratész külgazdasági Akadémia Budapest, 2001. 24.oldal

¹² NPP.munka - Foglalkozások listája <https://npp.munka.hu/> Letöltve 2020-11-07 13:57

¹³ Lőcsei Judit: Etikett és a protokoll alapjai, Szókratész külgazdasági Akadémia Budapest, 2001. 25.oldal

3.2 A diplomácia főbb intézményei

Magyarország jelenleg világszerte 122 külképviselettel rendelkezik.¹⁴ (Fazekas, 2015) Ebbe tartoznak bele a magyar kormány által a nemzetközi szerződések szerint létrehozott követségek, nagykövetségek, fő konzulátusok, konzulátusok és képviseletek, de tartalmazza továbbá a Magyarország által felhatalmazott nemzetközi szervezetek képviselőit is. A nagykövetség létrehozása a két ország kölcsönös elismerését is jelenti a másik iránt. A misszió a legtöbb esetben különféle szerepet betöltő emberekből tevődik össze, ez általában politikai diplomatákból és beosztott diplomatákból áll. Ahogy a neve is mutatja, a politikai diplomaták politikai feladatokat látnak el. Minden alkalmazott diplomata fontos szerepet játszik a két ország kapcsolatában, hiszen tökéletesen képben vannak például a hírekkel, a kultúrával, az oktatással, a külgazdasággal és egyéb témákkal is amelyek szükségesek lehetnek. Túlnyomó többségben, amennyiben nem áll fent semmilyen vészhelyzet sem, a misszió vezetője a nagykövet, ez csak abban az esetben változik, ha szignifikáns nehézség adódik. A többi beosztott diplomata a szolgálati idejük és rangjuk szerint követik egymást a hierarchiában.

3.2.1 Követségek és nagykövetségek

Ez a létesítmény a küldött ország és a fogadott ország közötti összeköttetésért felelős, illetve a jó kapcsolat fenntartásáért. Megszámlálhatatlan szerepei közül a legfontosabb az, hogy elássa a képviseletet és közvetítsen az adott két nemzet között. Megeshet az is, hogy egy-egy nagykövetség rendelkezik konzuli feladatokat ellátó osztállyal is, de olyan is előfordulhat, hogy a konzulátus egy másik városban kap helyet. Fő feladatai közé nem tartozik a külföldön élő magyar állampolgárok megsegítése, konzuli intézmény hiányában egy adott országban azonban a nagykövetség is átveheti a konzul szerepét.

Nagykövetség kizárólagosan egy lehet országonként, ezt csakis kizárólag az adott nemzet fővárosában lehet létrehozni.

¹⁴ Fazekas Fanni - 5 fontos fogalom a diplomáciai protokollról, 2015 <https://igenyesferfi.hu/> Letöltve 2020-10-21 23:21

3.2.2 Konzulátusok

Ez a létesítmény a küldött ország és a fogadott ország közötti gazdasági összeköttetésért felelős. Leginkább érdekvédelmével foglalkozik, de kibocsáthat útleveleket, vízumot, vagy bármi más gördülékeny és problémamentes utazáshoz szükséges okiratot.¹⁵ (Lócsei, 2001) Emellett rengeteg minden másban is segíthetik az állampolgárokat, például rokonokat értesít, információkat nyújt balesetekről, egyéb vészhelyzetekről, segít a hazautazáshoz szükséges pénz átutalásában, a repülőjegyek beszerelésében, biztosít tolmácsot, szükség esetén orvost, illetve ő az összekötő kapocs a letartóztatott magyar állampolgárok tartózkodási helye és országaik között.

Az ismeretségi körömben nemrégiben történt egy vízumigénylés, én innen értesültem arról, hogy a kívánt vízumot a magyar állampolgárok számára annak az országnak a konzulátusa bocsátja ki, ahova utazni szeretnének, így az ő számára az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetsége bocsátotta ki a vízumot. Megtudtam azt is, hogy léteznek bevándorló, és nem-bevándorló vízumtípusok, illetve olyan is, hogy bizonyos személyek annak ellenére is mentességet élveznek a vízum igénylése alól, hogy nem amerikai állampolgárok. Konzulátusokat a nagykövetségekkel és más követségekkel ellentétben lehet más nagyobb városokban is nyitni, viszont ebből több is létrejöhet egy országon belül. Akkor szokott általában bővülni egy adott nemzeten belül a konzulátusok száma, amikor már nem képes az adott mennyiségű intézmény ellátni az összes rá kiszabott adminisztratív feladatot, általában ez az országok nagysága miatt következik be.

3.3 A protokoll kényszere

A protokoll szabályok betartása megterhelő és költséges ténykedés. A nemzetközi és társadalmilag elismert előírások betartása és a megadott eljárások teljesítésének a felelőssége hárul arra, aki ezzel foglalkozik. Minden egyes elemének megvan a maga beleszólása a protokoll egészébe, még akkor is, ha első pillantásra nehéz lehet azonosítani. Ez azt is bizonyítja, hogy komoly nemzetközi tervekben már előre megállapodnak általában a találkozók minden részletéről. A helyszín, az idő, a tervben szereplő események és az eljárások nagyon fontosak, ahogyan a résztvevők kiválasztása is.

¹⁵ Lócsei Judit: Etikett és a protokoll alapjai, Szókratész külgazdasági Akadémia Budapest, 2001. 25.oldal

A diplomáciai protokoll rendkívül óvatosan, figyelmesen és pontosan előkészíti a nemzetközi eseményeket, intézkedéseket készítenek a vészhelyzetek kezelésére. A résztvevőknek, egy nemzetközi szervezet vagy ország elnökétől kezdve a tolmács biztosításán át a küldöttség technikai személyzetéig, minden egyes tagnak szükség szerint végre kell hajtaniuk a tervet. Különösen hangsúlyozni kell, hogy mivel a protokoll a zavartalan és udvarias légkör biztosítását látja el a hivatalos kapcsolatokban, a protokoll szabályainak hiányos ismerete nem szándékosan, de ezek megsértéséhez vezethet. Ennek a következményei pedig jelentős hatással lehetnek az adott tárgyalásokra és kapcsolatokra. Noha a protokoll szabályai nem hivatalosan nevezhetők törvényeknek, követniük kell azt a kijelentést, miszerint "az ismeretek hiánya nem menti meg őket a jogsértésekért való felelősség alól".¹⁶ (Sille, 2003)

3.3.1 A kényszer protokollja

pl. balesetek, időjárási jelenségek, betegség esetén

A protokollokért felelős személyek sem látják a jövőbe, így bármikor előfordulhat az, hogy a szervezett eljárásokat nem követték megfelelően. Ebben az esetben ésszerű, kivételes és hatékony intézkedéseket kell hozni. A vendégek improvizációjának megakadályozása és a vészhelyzet káros következményeinek kiiktatása mindenképpen nehéz feladat, de a protokollszolgáltatónak képesnek kell lennie erre. A felmerülő problémák között különbségeket semmiképpen sem teszünk, mindegyiket azonnali hatállyal meg kell oldani. Ezek kiaknázására általános képletek nem adhatók meg vagy használhatóak fel, ezek ellen hatékonyan és határozottan kell fellépni, ez pedig csakis kizárólag gyakorlott protokoll személyzet segítségével lehetséges, akik között nagy valószínűséggel már van olyan is, aki rendelkezik elég kellemetlen tapasztalattal.

3.3.2 A lehetetlen protokollja

pl. különleges kérések és kívánságok esetén

A protokoll gyakrabban kerül lehetetlen helyzetbe, mint gondolnánk. Ezek nem a vészhelyzetekre irányulnak, sokkal inkább azokra a helyzetekre, amikor bizonyos protokoll szabályok ellentmondanak egymásnak, vagy nincsen egyértelmű útmutatás. A protokollfelelősöknek tudomásul kell venniük azt, hogy nincsen és nem szabad, hogy legyen lehetetlen, meg kell tudni oldaniuk az összes problémát. Ebben az esetben gyakran hasznos precedenseket találni, azaz hasonló helyzeteket, így könnyebb lehet az aktuális megoldása is.

¹⁶ Dr. Sille István: Illem, etikett, protokoll, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti kiadó Kft. Budapest, 2003. 28. oldal

A különböző helyzetekben jelentkező problémák azonban legfeljebb csak hasonlóak lehetnek, így a korábbi megoldások csak iránymutatásként használhatók. A protokoll szabályai rangsorolhatók. Tipikus példa az életkor és nem szerinti rangsorolás. Az ideiglenes megoldások kitalálása általában az egyetlen módja a felek igényeinek összehangolásának. A szervező - legyen ez egy egész ország vagy egy szervezet - belső döntése alapján az adott megállapodás rendeletnek tekinthető, különösen igaz ez akkor, amikor a fogadó ország saját nemzeti, kulturális és vallási szokásait gyakorolja.

3.3.3 A figyelmesség protokollja

pl. női diplomaták, képviselők esetén

A figyelem a protokoll egyik vezérelve. Különös figyelmet fordítunk a hölgyeknek szánt ajándékokra, a virágokra és a nekik szánt programokra, amelyből megmutatkozik figyelmességünk, különleges körülmények között azonban ennél sokkal többről van szó. Nem éppen felhőtlen kapcsolatban tekinthető a különbségek megoldására irányuló gáláns erőfeszítésnek is.

4. DIPLOMÁCIAI ELŐJOGOK

Talán legrégebbi joga a diplomáciai képviselőknek a sérthetlensége, amely az ellenzéki pártok közötti kommunikáció egyik leglényegesebb alapfeltétele. Ma a "Diplomáciai kiváltságok és mentességek" címszó alatt ismerhetjük. Ennek eleme a személyes sérthetlenség, diplomáciai követek, családtagjaik, valamint a diplomáciai képviselőkben és a diplomáciai képviseleti intézményekben alkalmazott személyek esetében változó, rangsorolásukhoz méltó fokozatban. Ide tartozik még a nagykövetség vagy más képviseleti épületek sérthetlensége, a jogi mentesség a magánjog, a büntetőjog és az egyéb hazai törvények szempontjából, illetve az akadálytalan kommunikációhoz való jog is, utolsósorban pedig az udvariassághoz biztosított kiváltságok.

A különböző országok diplomáciai képviselői az összes nemzetben a Diplomáciai Testületbe tartoznak. Ebbe kezdetben ugyanazon kormány által elismert diplomáciai képviselők vezetői tartoztak, de nagy vonalakban a diplomáciai rangú tagjai is belesorolja. A diplomáciai képviselet vezetője Doyen, a legrégebbi kinevezéssel rendelkező, vagyis a legidősebb nagykövet. Az ő fő feladata a diplomáciai képviselet egységének előre mozdítása és a jó kapcsolatok fenntartása saját tagja és a fogadó ország tisztviselői között.

Probléma esetén saját maga megoldhatja, vagy lépéseket tehet a helyi diplomáciai igazgatásban dolgozó kollégáival a nehézség elhárítása érdekében, amihez szinte az összes érintett fél beleegyezése szükséges. Implicit módon a feladata közé sorolható még, hogy nevében különféle ünnepi feladatokat végezzen, legyen az köszöntés, ajándékatadás, de gyászbeszédben is nyilatkozhat kollégái vagy más követségi személyek nevében.

Érdekes lehet például az, hogy amennyiben a nagyköveteket a küldő országok nem ismeri el egymást diplomáciai szinten, akkor a Doyen felelős lehet a két nagykövettel való diplomáciai kapcsolattartásért. Ha a diplomáciai képviselőket hivatalos rendelkezésekben sérelmezik, a Doyennek intézkednie kell a helyi külügyminisztériumnál. A Doyen helyett ezen feladatok elvégzésében az egyéb diplomáciai és gyakorlati esetekkel összhangban meghatározott helyetteseik vagy funkcionális képviselőik léphetnek fel. Ahogyan a diplomata feleségeket, úgy a Doyen házasársát is terhelik a protokolláris feladatok és azok teljesítése.

4.1 Diplomáciai mentesség

Diplomáciai mentességet élveznek a nemzetközi szervezetekkel kapcsolatos feladatok tekintetében:

- ⇒ Az Egyesült Nemzetek és szakosodott ügynökségeinek személyzete
- ⇒ A tagállamok ENSZ-képviselői
- ⇒ A hágai Nemzetközi Bíróság bírái és az érintett bíróságok képviselői,
- ⇒ A hágai Nemzetközi Állandó Bizottság által meghatározott esetekre létrehozott törvényszékek tagjai
- ⇒ A Nemzetközi Törvényszék tagjai, akiknek a nemzetközi szerződések vagy gyakorlatok garantálják a mentelmi jogaikat
- ⇒ Az Európai Unió intézményeinek képviselői

Noha a fenti kategóriákba tartozó emberek általában diplomata útlevelekkel rendelkeznek, sok diplomáciai jellegű misszió és mások különböző okokból szerezhetnek diplomáciai útlevelet, ugyanis minden diplomáciai útlevéllel rendelkező ember szintén mentességet élvez.

4.2 Diplomáciai procedúrák

Ezeknek az eljárásoknak a legtöbbje rejtve marad az egyszerű polgárok előtt, ez az esetek bizalmas vagy akár szigorúan titkos jellege miatt érthető is.

A találkozón nem történhet sem meglepetés, sem pedig baleset, különösen a diplomáciában nem. A szervezés mindig a kulisszák mögött zajlik, ez magában foglalja a tárgyalási elvek tisztázását, a tárgyalási folyamat és forma meghatározását, a biztonsági intézkedések végrehajtását valamint a sajtóközlemények érdemi és szöveges összehangolását is.

A diplomáciai kapcsolatok kiépítése és a diplomáciai képviseletek létrehozása a nemzetközi kapcsolatok létesítésének egyik legfontosabb aktusa és alkotóeleme, hiszen ma már egyetlen ország sem különülhet el a nemzetközi politikától. A nemzetközi jog és a nemzetközi politikai szervezetek a legnagyobb politikai, sőt háborús konfrontáció ellenére is intézményi lehetőségeket teremtettek a kapcsolattartásra. Amennyiben egy ország nem tud a kétoldalú viszony hiánya miatt speciális küldöttet irányítani az adott államba, akkor egy harmadik ország vagy egy nemzetközi szervezet közvetíthet akár mindkét ország nagykövetségén.

A szóbeli, írásbeli és személyes diplomáciai kommunikáció során az összetett és nemzetközileg elismert szokások keretein belül zajlanak, általánosságban elmondható, hogy a diplomáciai képviseletek tagjai csak a fogadó ország külügyminisztériumán keresztül léphetnek kapcsolatba a másik közigazgatási osztályaival.

A mozgás szabadsága nélkülözhetetlen a diplomáciai képviselők számára, joga országokon belül és azokon keresztül utazni, természetesen a megfelelő előírások betartásával. A diplomáciai képviselőnek saját országának képviselése mellett alapvető feladata az is, hogy tájékoztassa a kormányt az országban zajló különféle eseményekről és eljárásokról, amelyben aktuálisan tartózkodik. Ezeket minősített jelentések formájában adhatja le, amelyekhez csak a küldő ország diplomáciai képviselője és tisztviselői férhetnek hozzá. Az ezekhez hasonló jelentések és információk a legtöbb esetben titkosítás alá kerülnek, illetve továbbítják a megfelelő szerveknek a legfejlettebb kommunikációs módszerekkel és eszközökkel, amelyeknek utat enged a mai technológia. Kézbesítési szolgáltatást már csak azokban az esetekben használnak ha kevésbé fontos vagy nagyobb anyagokat, diplomaták magán- vagy hivatalos leveleit szeretnék eljuttatni hozzájuk, a megfelelő kísérő okmányoknak köszönhetően pedig nem szükséges őket kinyitni és ellenőrizni, mielőtt a címzetthez érnének, így semmiképpen sem fog a szóban forgó információ kikerülni harmadik személyhez.

A nemzetközi kapcsolatok mai sokféleségét mi sem mutathatná jobban ki, mint a diplomáciai képviselők látogatásai a fogadó ország különböző intézményeiben, a társadalmában, a kultúrában. Az állam- és kormányfők más országokban tett látogatásai során a terv minden elemét diplomáciai csatornákon keresztül koordinálják. Legyen ez a vezetőfűlkében való elhelyezkedés, a biztonsági intézkedések, a járművek, a feleségek, családtagok vagy más kísérő személyek utaztatása és részvétele, lobogó szerinti megállapodások, koszorúzások szervezése, sajtóközlemények készítése és az ajándékozása, ezek mind a protokollal megoldásaira és szervezőkészségeikre szorulnak.

Személyes diplomáciai találkozók keretein belül valósulnak meg:

- ⇒ Jelentős diplomáciai tevékenységek, például mikor a nagykövetek megbízóleveleinek átadásai, nemzetközi megállapodások, közös nyilatkozatok, egyéb dokumentumok aláírásai, az államfő fogadása akár ünnepnapokon, különböző díjak átadása.
- ⇒ A diplomáciai élet gyakori eseményei, például látogatások és megbeszélések a nagykövetek és a diplomáciai képviselet tagjai között, fogadások, diplomáciai tárgyalások, részvétel nemzetközi és nagyobb konferenciákon vagy szemináriumokon.
- ⇒ Az egyéb ünnepi tevékenységek, amelyek nincsenek annyira szigorúan véve, mint a korábban említettek de diplomáciai képviselők vesznek részt rajta, például emlékművek leleplezése, akadémiai konferencia vagy más jellegű konferencia, kiállítási megnyitó, színházi vagy filmvetítések, koncertek, felvonulások, temetések.

Az államok többségének a Külügyminisztériuma minden diplomáciai tevékenységre vonatkozóan egyedi helyi szabályozást ad ki, és folyamatosan frissíti az országban működő külföldi diplomáciai képviselet listáját. Természetesen a bonyolult diplomáciai illetan sok más lehetőséget is talál a találkozókra és megbeszélésekre, ha szükséges. Remek példa erre az úgynevezett beeső látogatás, amelynek lehetőségével általában akkor szoktak élni, ha az értekezlet valamilyen okból nem egyeztethető össze, de a találkozóra hatalmas szükség van. Ebben az esetben, amikor a másik kollégája a kívánt féllel tárgyal, a diplomata, aki általában magasabb rangú tisztviselő, véletlenül jelenik meg a megbeszélés közben.

Írásos diplomáciai kapcsolattartás esetén valósulnak meg:

- ⇒ Kommunikáció levélben formális vagy informális okokból.
- ⇒ Segédmemorandum, amely egy formázásmentes diplomáciai dokumentum, amelynek tartalmaznia kell a szóban elhangzottakat a félreértések elkerülése érdekében. Ez mentesül az általában szükséges eljárások alól, a hely és a dátum mellett nincs pecsét vagy aláírás, ezért a megfogalmazása sem feltétlen a legmegfelelőbb.
- ⇒ A nyilatkozatok, közlemények, amelyek sokféleségük miatt nagyon eltérőek lehetnek.
- ⇒ A kormánytagok táviratai a legtöbb ország napilapjában is megjelennek például a gratulációk a nemzeti ünnepekhez, kinevezésekhez, választásokhoz.
- ⇒ Szóbeli jegyzék, azonban írásos formában kerül átadásra, szabványos nyitó és záró udvariassági konvenciókkal, általában sokkal rövidebbek a többi nyilatkozatnál.
- ⇒ Gyűjtőlista vagy kollektív jegyzék, amely azt jelenti, hogy több ország képviselői felé ugyanazt a textust intézik.
- ⇒ Azonos jegyzéknek nevezzük azt, amikor több diplomáciai képviselő által elküldött lista tartalma megegyezik, a formátuma azonban eltérő lehet. Nincs szükség időbeli átfedésre vagy ünnepélyes átadásra sem.
- ⇒ A memorandum, amely elmagyarázza a politikai vagy jogi helyzetet tények, érvek és javasolt megoldások megfogalmazásával.
- ⇒ Nyilatkozat vagy kiáltvány egy szélesebb körben elterjedt lista.
- ⇒ Üdvözletek különféle alkalmakból.
- ⇒ Az ultimátum, amely értesít kiadója által megkövetelt közlemény végrehajtásáról.
- ⇒ Nem írásos dokumentumnak számító írásos dokumentum amely akkor lép életbe, amikor az érintett személy nem akar írásbeli dokumentumot írni az esetről vagy a közölt tartalomról, de mégis rögzíteni akarja valamilyen formában.
- ⇒ Az e-mail formája a diplomáciai kapcsolatok részévé vált gyors információátvitelének köszönhetően.

5. DIPLOMÁCIA A GYAKORLATBAN

A diplomáciában alkalmazottak szigorú kiválasztáson és képzésen esnek át, mielőtt képviselnék országukat külföldön. Néhány eset kivételével a diplomáciát folytató szakemberek általában hivatásos diplomaták, legyenek akár nagykövetek vagy attasé címmel rendelkező szakemberek. A diplomáciai pozíciókra jelentkezők általában egyetemi diplomával rendelkezők, akinek képességeit a vizsgák során tesztelik írásbeli, elemzési és összefoglalási szempontok alapján is, valamint a lényeges dolgok észlelésének és a problémák kezelésének képességét, a meggyőzés, a kedvesség, az intelligencia, a kezdeményező képesség és a stabilitás kérdését is próbára teszik. A fejlett ipari országok diplomáciai állományuk oktatási, etnikai, társadalmi és földrajzi diverzifikálására tett kísérletei eredményeként a diplomáciai képzési programokba való belépéshez már nem szükséges idegen nyelvtudás; minden állam nyelvet és illetant oktat az elfogadott jelölteknek. Valamennyi ország azonban egyetért az idegen nyelvek ismeretének szükségességében. Nemcsak angol, francia és spanyol ajkú diplomatákra van szükség, hanem az országok gyakran olyan jelölteket keresnek, akik rendelkeznek olyan nyelvtudással is, mint arab, kínai, német, japán, portugál, orosz és sok más.

Miután elvégezték a megfelelő képzést, a karrier-diplomaták külföldön szolgálják külügyminisztériumukat, vagy hazájukban alkalmazzák őket. A külügyminisztériumokat a külügyminiszter vezeti, aki általában a kabinet vagy az „uralkodó” politikai testület tagja. A legkisebb államok kivételével a külügyminisztériumok földrajzilag és funkcionálisan egyaránt szerveződnek. A funkcionális részlegek magukban foglalják az igazgatást, a pénzügyeket, a gazdasági ügyeket, a jogi ügyeket, a levéltárakat, esetleg a tudomány és a kulturális diplomácia szakterületeit. A földrajzi felosztás általában régióként van felosztva országos irodákra, amelyek akkreditált nagykövetségekkel és saját külképviseleteikkel foglalkoznak. Más államok küldöttei általában a területért felelős szakemberhez vagy a regionális asszisztenshez fordulnak, mivel a külügyminisztereknek nincs idejük néhány kulcsfontosságú ország kiválasztott nagyköveténél többel tárgyalni.

5.1 Interjú Dr. Kiss Rajmuddal

Mindenképpen szerettem volna egy kutatási interjút készíteni a választott témával kapcsolatban egy igazán hozzáértő személlyel, aki diplomáciai körökben mozog, nap mint nap belelát annak folyamatába, így releváns információkat oszthat meg olvasóimmal. Azért volt ez nagyon fontos számomra, mert a számos szakirodalom és szócikk mellett én is szerettem volna primer kutatást is végezni. Hatalmas megtiszteltetés számomra, hogy elvállalta ezt az elbeszélgetést Dr. Kiss Rajmund nagykövet, Magyarország állandó WTO képviselője.

Forrás: Pressreader, 2010 <https://www.pressreader.com/philippines/philippine-daily-inquirer-1109/20100527/283094180349409> Letöltve 2020-11-26 19:48

2. ábra - Kiss Rajmund (középen), a Magyar Köztársaság szingapúri nagykövetségének gazdasági vezetője Jesli A. Lapus kereskedelmi és ipari titkárral (jobbra) megvitatják a kereskedelmi és befektetési kilátásokat az igazgató jelenlétében. - Riza T. Olchondra (2010)

„Nagyon sok protokoll baki elérhető az interneten, Obamától kezdve szinte akárkiig, rengeteg.”¹⁷ (Dr. Kiss Rajmund, 2020) - kezdte meg a beszélgetést a Teams program felületén Dr. Kiss Rajmund, aki ezt követően olyan történeteket mesélt nekem, amelyek pályafutása alatt jutottak a fülébe. Az egyik európai nyugati állam vezetője került elsőként szóba, aki meghívta egy arab ország nagykövét tárgyalni. Egy üzleti reggeli keretein belül találkozott a két hivatalos személy, ahol a fogadó ország államfője egy omlettel kedveskedett a muzulmán vallású tárgyaló partnerének, azonban ez sertéshúst tartalmazott. Vallási okokból kifolyólag az arab konyhában tilos a sertéshús és sertésszír fogyasztása. A legnépszerűbb húsfajta országokban a bárány, amelyet sokféle formában szoktak elkészíteni valamint a csirke, így más alternatívák használatával kiküszöbölhető lett volna ez a kellemetlenség. Előre nem figyelmeztette vendégét, ő azonban az étel illatáról azonnal felismerte azt, így nagyon frusztráló szituáció alakult ki. Ez nem feltétlenül csak az európai vezető hibája, ugyanis tanácsadói vagy legutolsó esetben akár a konyhai személyzet is jelezhetne volna számára, hogy ez nem a legmegfelelőbb étel, amit a más nézeteket valló személy számára választ.

„Ez nem nevezhető diplomáciai bonyodalomnak, de mondjuk ezt egy magasabb szinten lehetett volna rendkívül kellemetlen. Ez mindig attól függ, hogy miért kérem a tárgyalást, hogy én akarok-e tőlük szívességet, vagy ők akarnak tőlem. Itt azonban valószínűsíthetően a vezető szeretett volna kérni valamit az arab nagykövettől, azért is akart kedveskedni a reggelivel, ez azonban nem jól sült el.”¹⁸ (Dr. Kiss Rajmund, 2020) - tette hozzá a képviselő az első cselekmény végéhez érve. Hallott már olyanról is, hogy egy nagyobb országba - ahol több központibbnak számító repülőtér is található a fővárosban - érkezett egy magasabb rangú delegáció, azonban rossz repülőtérre érkezett meg a delegációvezető, ezt követően pedig mondhatjuk azt is, hogy innentől kezdve nem volt túl sikeres a karrierje. Előfordult az is, hogy egy európai ország miniszterelnöke látogatott meg egy nagy ázsiai országot, ahova számtalan delegációs taggal érkezett együtt. A nagykövet, a konvoj és mindenki más is szeretettel és tisztelettel fogadta őket. Itt természetesen mindig a delegációvezetőre figyelnek a legjobban, ennek következményeként az államtitkárt véletlenül otthagyták a reptéren. Ilyenkor természetesen feltehetjük a kérdést: a másik négy diplomata különböző listákkal, fotók alapján, hogyan nem ismerték fel az államtitkárt?

¹⁷ Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-19 21:44

¹⁸ Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-19 23:14

Ebből a történetből arra terelődött át a beszélgetés, hogy a protokollra is fel lehet készülni: „Az egésznek az a lényege, mint minden más szakmai területnek is. Mindegy, hogy valaki fodrász vagy orvos, ki lehet szűrni a potenciális hibalehetőségeket.”¹⁹ (Dr. Kiss Rajmund, 2020) Amikor Dr. Kiss Rajmund még kezdő diplomata volt, találkozási előtt elment a vendégek számára lefoglalt hotelbe, hogy körbejárja, kiismerje. „Minden viccet félretéve először a mosdót kerestem meg, hiszen a repülőtérrel megérkezve mindig ez az első feltett kérdés témája, hogy azt merre találják. De ha előtte nem nézek utána, honnan tudnám én azt, hogy az adott városban a legdrágább hotelben, ahol még életemben nem jártam, hol a mellékhelyiség?”²⁰ (Dr. Kiss Rajmund, 2020) Emellett pedig a szóban forgó ország reptereire is többször kijárt, hiszen ha még nem is vezetett abban az országban, ez komoly kihívás tud lenni. Mindenképpen úgy érezte, fel kell készülnie arra, ha esetleg útlezárás vagy bármi probléma lenne, ne kelljen GPS-t használni, hiszen milyen kellemetlen lenne. Ezek azonban nagyon egyszerű dolgok, például párszor bejárni egy-egy a találkozó szempontjából fontosabb útvonalat autóval, hiszen ez az érkezők komfortérzetén nagyon sokat emelhet. A Nagykövet Úr ekkor ment ki egy számára vadidegen országba, a delegáció érkezése előtt pedig kapott egy szolgálati autót, amit nem is ismert, ennek azonban nem szabadott akadályt jelentenie. „Az ilyen utak során lejátszottam magamban azt is, vajon milyen kérdések lehetnek az érkezőknek az út során, esetleg azzal kapcsolatban amit látnak. Ekkor épült a világ legmagasabb pontján lévő, legnagyobb kiterjedésű medence, egy nagyon híres épület, a Marina Bay Szingapúrban. Az egész városból lehetett látni az új építményt, aki az út során nem olvas vagy alszik az úgyis megkérdezi, hogy mi az. „Nem tudom, most jöttem - na ilyen nincs.”²¹ (Dr. Kiss Rajmund, 2020) Így hát Dr. Kiss Rajmund elmondott mindent, például még azt is, hogy ki tervezte az objektumot. Úgy készült fel erre, mint egy vizsgára. Mindig próbálta lemodellezni, mire lehetnek kíváncsiak az érkező delegáció tagjai. Azon is sokat agyalt, hogy egy 45 perces reptéri út után, vajon mennyire fogják érdekelni az érkezőket a szingapúri repülőtéren található világszép orchideák. Lehet, hogy semerre sem fognak nézni, csak a holnapi, holnaputáni tárgyalásokról fognak érdeklődni, de lehet hogy beül valahová és nézelődik, ahogyan a Nagykövet Úr is tenné. Ekkor már megépült a világ második legnagyobb óriáskereke is a London Eye után, így elmondta annak a történetet is, hogy hogyan építették, mit csináltak pontosan és miért, merre fordul a kerék, de szerencséje volt, hogy felkészült ebből, ugyanis meg is kérdezték ezeket tőle az érkezők.

¹⁹ Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-19 14:02

²⁰ Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-19 14:06

²¹ Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-19 14:24

Ezekre a kérdésekre teljes mértékben elő lehet készülni, így kizárhatjuk azt a hibalehetőséget, hogy valamelyre nem tudunk majd megfelelő választ adni.

„Én még az ételeket is megvizsgáltam előre, hülyének néztek. Nem kóstoltam meg, de tudnom kellett azt, hogy valakinek van-e valamilyen érzékenysége. Mondjuk egy szigetországban teljesen ésszerű, hogy az étlap tele van a tengergyümölcsseivel, de ha valakinek olyan fehérje allergiája van, hogy nem talál magának megfelelő ételt, akkor csak nem vihetjük egy halétterembe, mert ott nem lesz csirke ” ²² (Dr. Kiss Rajmund, 2020)- elemeztük tovább a felkészültség fontosságát. Ezek nagyon apró trükkök, de alázattal bármi elérhető. Nem is csak a szorgalom kérdése, inkább azé, hogy az embernek van-e hozzá affinitása.

Ezt követően megismerhettem még egy problémás helyzetet, amikor is Szingapúrba látogatott egy nyugati állam vezetője, aki nem fogadta el a legnemesebb gesztust, amit mindig felajánl az ország protokollja. Ez az lenne, hogy a National Orchid Garden-ben elneveznek az érkezőről egy orchideát, ám ő ezt visszautasította azzal a magyarázattal, hogy egy korábbi politikai ellenfelének, aki egy vele ellentétes pártnak a tagja, már felajánlottak egyet. „Ha neki ott van, nekem ne legyen - ezt mondta.” ²³ (Dr. Kiss Rajmund, 2020) Ez óriási kapufa a protokollban, rendkívül rossz fényt vethet akár kétoldalú kapcsolatokra is. Azt is elmondta Dr. Kiss Rajmund, hogy nagyon sok esetet hallhatunk például Kínáról és Tibetről is, ahol nagyon oda kell figyelni a tabukra: „Ha Kínával tárgyalunk, nem az emberi jogokra fogunk rákérdezni először, hanem mondjuk a fantasztikus gazdasági növekedésre.” ²⁴ (Dr. Kiss Rajmund) Volt olyan eset is, hogy a kínai kormány azt mondta, több milliárd dollár vagy euró befektetést is kivon az adott országból, hogyha annak legfontosabb 3 politikusa találkozik a Dalai Lámával. A tibeti buddhizmus legmagasabb rangú tanítóját a kínai pártsajtó még terrorista összeesküvéssel is megvádolta 2008-ban. Fontos tudnunk és figyelniünk az adott ország kapcsolataira más nemzetekkel is, ennek segítségével is könnyedén elkerülhetjük a kínos és félreérthető helyzeteket.

Dr. Kiss Rajmundnak köszönhetően beletekinthettünk egy kezdő, majd gyakorlott diplomata életébe, a felkészültség fontosságára, illetve abba is, hogy milyen protokolláris szabályszegésekről hallhat egy diplomata munkája során.

²² Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-26 19:02

²³ Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-19 14:55

²⁴ Interjú Készült 2020-11-18 19:00 Felhasználva 2020-11-19 15:02

6. PROTOKOLL BAKIK ÉS SZABÁLYSZEGÉSEK A DIPLOMÁCIÁBAN

A protokoll szabályok megszegése súlyos vétség és sértés, főleg akkor, amikor egy olyan fontos és magas szintű területen kell helytállni, mint a diplomácia, amelyet szinte a protokoll csúcsaként is emlegethetünk. Ezeknek a szabályoknak a betartása vagy szándékos be nem tartása és megsértése szintén jelzés értékű lehet. A protokoll megsértése minden esetben felkelti a sajtó érdeklődését, hosszú spekuláció után a legalapvetőbb hibákat gyorsan visszontláthatjuk akár az első oldalon és azt is, aki, vagy akik felelősek voltak ezekért a hibákért.

6.1 Sólyom László kitiltása Szlovákiából

Forrás: Index - Fico kitiltotta Sólyom Lászlót Szlovákiából, 2009
https://index.hu/belfold/2009/08/21/nem_ajanjak_a_szlovakok_solyomnak_hogy_revkomaromba_utazzon/

3.ábra Sólyom László a szlovák-magyar határon 2009-augusztus 21-én. - INDEX (2009)

6.1 .1 Előzmények

Az első elemzett eseményül mindenképpen valami magyar vonatkozásút szerettem volna választani, így Sólyom Lászlóra esett a választásom, aki hivatali ideje alatt számos közéleti vitát kavart mind országunkban, mind pedig nemzetközi szinteken.

Sólyom László magyar jogász, egyetemi tanár és az MTA tagja. 1989 és 1998 között az Alkotmánybíróság tagja, 1990 és 1998 között a testület elnöke, 2005 és 2010 között pedig a Magyar Köztársaság elnöke. Híres kutató az egyéni jogokról és az alkotmányos alapvető jogokról a tudományos munkában. Munkája a rendszerváltás után nagy jelentőséggel bírt az új jogrend szempontjából.

Magyarország és Szlovákia közös történelmi múltjából adódóan természetes partnerei egymásnak. A szlovák sajátosságok nagyon hasonlóak a nyugati és keleti Európa közötti átmenethez, azaz nem veszik olyan véresen komolyan a hagyományokat, mint a csehek, de nem is azonosulnak teljesen a keleti mentalitással. A két nemzet közötti gazdasági kapcsolat kiegyensúlyozott, legfontosabb jellemzője, hogy rendkívül széleskörű: áruk és szolgáltatások kereskedelme, kapcsolat az autóipar és az elektrotechnika beszállítóival, a munkaerő-csere, a forgótőke behozatala és exportja, a határokon átnyúló szállítás és az energiainfrastruktúra fejlesztése, közvetett uniós források közös felhasználása, illetve együttműködés a környezetvédelemben. Annak ellenére, hogy a gazdasági kapcsolat rizikómentesen működik, és hogy a trianoni békeszerződés előtt Magyarországhoz tartoztak, több diplomáciai és politikai konfliktus is adódott közöttük az 1990 utáni időszakban, amelyek 2006 óta csak sokszorozódnak, mióta a Szlovák Nemzeti Párt kormányba került Ján Slota vezetésével.

A viták ellenére Csehszlovákia feloszlása óta, 1993-tól állnak az országunkkal diplomáciai kapcsolatban. Konfliktushelyzetek alakultak ki például a Bős-Nagymaros vízierőmű kérdéséből, a Mohi atomerőműből, a magyar történelemtanárok letartóztatásából vagy az MKP magyar-szlovák kölcsönös megbékélési nyilatkozatának elutasításából is, de talán az amiről a legtöbben értesülhettünk, az Sólyom László kitiltása Szlovákiából, amely 2009-ben történt.

6.1.2 A találkozó

A megszervezett találkozó célja az volt, hogy Sólyom László államfőként avassa fel a Révkomáromban elhelyezett Szent István államalapítóról készült új szobrot, amelyre a Szobor Bizottság polgári szövetsége kérte fel.

A révkomáromi szobrot 2009. augusztus 21-én helyezték ki a nyilvánosság elé a végleges helyére, azonban ez nem volt mindenkinek olyan szívmengető és dicsőséges pillanat, mint a magyaroknak. A szélsőségesen nacionalista Szlovák Nemzeti Párt 2009 februárjában már hevesen tiltakozott a szobor felállítása ellen is, a párt egyik politikusa, Anna Belousovová az is elmondta, hogy véleménye szerint a város és annak képviselője a magyar király szobrát részesítette előnyben a szlovák és szláv egyedi és csodálatos művekkel szemben, amely nagy csalódás számára. Ennek ellenére 2009. augusztus 21-ére leszervezték az addig csak emlegetett találkozót, amelyről két nappal korábban azt nyilatkozta az akkori miniszterelnök, Robert Fico, hogy képtelen megakadályozni Sólyom László belépését az országba, de levelet küldött neki a biztonsági kockázatokkal kapcsolatosan, amelyek Szlovákiában fenyegethetik. Pontosan kettő nappal a már leszervezett látogatás előtt, ugyanazon a napon, amelyiken elküldésre került a levél is, a szlovák külügyi bizottság "diplomáciai provokációnak" nevezte a Magyar Köztársasági elnök útját, mert az időpont pontosan augusztus 21-ére esett, amely azért szívfacsaró a szlovákok történelmében, mert 1968-ban, pontosan 41 éve ezen a napon Csehszlovákiát megtámadták a Varsói Szerződés csapatai, beleértve a Magyar Népköztársaságot is. Mint kiderült, a napot nem Sólyom László választotta ki, hanem Révkomárom polgármestere, ő kizárólag csak megerősítette a találkozó dátumát. A szomszédos országból érkező hírek ezt követően egyre csak súlyosbodtak, mikor is Szlovákia külügyminisztere értesítette a magyar nagykövetet, hogy van okuk azt hinni, hogy Sólyom László megjelenése nem kedvezne Szlovákia Magyarországgal fenntartott kapcsolatának. Péntek reggel Ivan Gasparovic, a Szlovák Köztársaság elnöke szintén felkérte Sólyom Lászlót, hogy gondolja át ismét, hogy ennek ellenére részt vesz-e a révkomáromi a szoboravatásban. Heizer Antal pozsonyi magyar követ fordította a kérést, elméletileg főleg a látogatás dátumát ellenezték. A Köztársasági Elnöki Hivatal által megfogalmazott közlemény alapján a magyar államfő úgy nyilatkozott, hogy elfogadja a Szent István-szobor avatásra szóló meghívót, időben értesítette a szlovák felet a részvételéről, amelyen továbbra is részt kíván venni.

Később azonban a szlovák miniszterelnök kijelentette, hogy a magyar államfő az ünnepség napján semmiképpen sem teheti be a lábát az országba, augusztus 21-én délután diplomáciai nyilatkozatot készített és elküldte a pozsonyi magyar nagykövetnek, Sólyom

László pedig útban Révkomárom felé értesült erről a nyilatkozatról, azonban nem fordult vissza.

Robert Fico, Szlovákia miniszterelnöke kijelentette, hogy Sólyom Lászlót figyelmeztetik a határon, bár nem szándékoznak erőszakot alkalmazni, azonban ha a Magyar Köztársaság elnöke átlépi a szlovák határt, az komoly provokációnak minősül, így a határátkelő szlovákiai oldalán rengeteg rendőrt állítottak készenlétbe. Végül Sólyom László nem lépte át a komáromi hidat, csak az átjáró közepéig sétált, ott viszont egészen a határt jelző vonalig. A köztársasági elnök a végletekig ment, de ügyvédként és államfőként nem akart részt venni az emberi jogok megsértésében, csakis ezért nem lépte át a határt elmondása szerint.

A komáromi hídon spontán sajtótájékoztató keretein belül fogalmazta meg a gondolatait: „Ez két szövetséges állam kapcsolatában megmagyarázhatatlan és kimenthetetlen lépés, különös tekintettel a kitiltás indoklására, vagyis arra, hogy biztonsági kockázatot jelent a jelenlétem”.²⁵ (Index, 2009) Azt is elmondta, miszerint Szlovákia legalább két hónappal ezelőtt hivatalosan is értesítve lett a tervezett látogatásról, a közelmúltig a szlovák hatóságok együttműködtek a látogatás megszervezésében és hogy nagyon bánja azt, hogy a szoboravató ünnepségen nem beszélhetett Szent Istvánról, mint Szlovákia és Magyarország népének közös királyáról. Később ezt a megállapítást Robert Fico hazugságnak titulálta, állítása szerint a találkozó előtt 8 nappal értesült arról, hogy a Magyar Köztársasági elnök látogatóba érkezik. Szlovákia azért is bírálta Sólyom Lászlót, amiért nem hívta meg a szlovák vezetőket, hogy vegyenek részt az ünnepségen, vagy nem szervezkedett, hogy másutt találkozzon velük. Bár a terv szervezője nem a Magyar Köztársaság elnöke volt, hanem Révkomárom városa, mégis Sólyom Lászlótól várták a meghívást.

6.1.3 Megszegett szabályok

Különös lehet számunkra az, hogy nem konkrétan azok között történt a protokolláris szabály megszegése, akik leegyeztették az eseményt és részt vettek volna rajta, hanem a fogadó ország úgynevezett „szabotálása” miatt fulladt kudarcba a révkomáromi szoboravatás. A *The Economist* úgy nyilatkozott, hogy Sólyom László kitiltása egy hihetetlenül lekezelő diplomáciai szabályszegés volt a szlovákok részéről, hiszen ez teljes mértékben az ellentéte annak a szabad mozgásnak, amelyet az Európai Unió biztosít tagországai között.

²⁵ Sólyom László kitiltása Szlovákiából - <https://index.hu/belfold/2009/08/21> Letöltve 2020-11-07 13:57

A politikai hetilap által elvégzett elemzések szerint a dátumon való méltatlankodás nagyon gyenge kifogás volt, a reklamációnak inkább az lehetett az oka, hogy a szlovákok Magyarországon az elnyomást látják, „imperialista birodalmi erőként” tekintenek az országra, így a Szent István szoborban is ugyanezeket a vonatkozásokat vélték felfedezni.

Elkerülhető lett volna a szabályszegés abban az esetben, ha ez a találkozó már az ötletelési fázisban elvetődik, esetleg ha bizonyos kikötésekkel jön létre, amelyek megfelelnek a szomszédos ország számára is, bár kérdéses, hogy Fico és a szlovák kormány mennyire rugalmas.

6.1.4 Nyilatkozatok és jogi viták

Természetesen ahogyan az már kezdetben is elkönnyelhető volt, mindkét nemzet a saját igaza mellett foglalt állást, ahogyan az a történés folyamatában is nyilvánvalónak látszott, de több nemzetközi sajtóban is nagy visszhangot kapott az említett eset.

A magyar kormány Szlovákia intézkedéseit váratlan fordulatnak, meglepőnek és elfogadhatatlannak titulálta. Balázs Péter külügyminiszter éppen szabadságát töltötte, de megszakította azt, hogy azonnali hatállyal felkérje Peter Weissert, a budapesti szlovák nagykövetet, hogy egy megbeszélés keretein belül vitassák meg a történeteket. A külügyminiszter úgy véli, hogy ez politikailag, jogilag és eljárási szempontból is elfogadhatatlan akció volt a szlovák kormánytól, példátlan véleménye szerint az, hogy megtiltotta a magyar államfőnek a belépését egy szintén EU és NATO tagország területére. A Magyar Parlament Külügyi Bizottságának vezető elnöke, Németh Zsolt elmondta: „Ez egy hosszú folyamat eredménye, amely az elmúlt három évben a magyarellenesség ellenzékét juttatott el a kormányzati szintig, amely annak a következménye, hogy Robert Fico miniszterelnököt bevonták a szlovák kormányba.”²⁶ (Index, 2009)

A magyar politikai pártok egyhangúan és közösen is tiltakoztak Szlovákia döntése ellen. Az akkoriban kormányzó Magyar Szocialista Párt kijelentette, hogy Szlovákia határozott felelősséggel tartozik a megromlott kapcsolatokért a nemzetek között, fiatal nemzetállamként még keresi identitását, amely időnként intenzív nacionalizmussá változik, és ha nem is ilyenek lennének az ország vezetéséről az elképzeléseik, mégis ezeknek az ideológiáknak megfelelően nyilvánulnak meg.

²⁶ Sólyom László kitiltása Szlovákiából - <https://index.hu/belfold/2009/08/21> Letöltve 2020-11-08 17:41

Balázs Péter ezt követően azt is kijelentette, hogy a kitiltás teljes mértékben jogellenes volt, mert a kiadott nemzetközi engedélyeket nem vonták vissza, a magyar külügyminisztérium pedig csak barátságosnak számító üzeneteket kapott.

Elméletileg ez lehetővé tette volna Sólyom László számára, hogy jelen körülmények között belépjen Szlovákiába, de csak bizonyos feltételekhez kötötte. Azt is elmondta, hogy a szlovák diplomácia figyelmen kívül hagyta a nemzetközi jogot és annak gyakorlatát azzal a lépésével, hogy megtiltotta a Magyar Köztársaság Elnökének, hogy magánemberként lépjen be Szlovákia területére. Elmondása szerint Magyarország azt tervezi, hogy értesíti az EU-t és a nemzetközi nyilvánosságot, miután a szlovák kormány fellépését súlyos politikai akciónak nevezte.

Az ügyet az Európai Bizottság elé terjesztették végül, akik szerint Szlovákia tévesen a 2004/38/EK irányelvre hivatkozott abban a jegyzékben, amelyet Sólyom Lászlónak intézett, azonban nem álltak Magyarország mellé sem, szerintük a szabad mozgás irányelve kizárólag a magánemberekre vonatkozik, így a Szlovák Köztársaság sem a schengeni megállapodást, sem az európai előírásokat sem sértette Sólyom László kitiltásával. A Külügyminisztérium így az Európai Bíróságtól várta a megváltást, annak ellenére is, hogy északi szomszédjaink úgy nyilatkoztak, lezártnak tekintik az ügyet. Ha valamely tagállam a szerződés megsértésére gyanakszik, a bizottság beavatkozása után az Európai Bírósághoz fordulhat. Azt szerették volna, hogy a bíróság mondja ki: Szlovákia illegálisan megtagadta a belépést a magyar államfőtől, Sólyom Lászlótól. Általában ritka, hogy az Európai Bíróságig jusson egy ügy, mert a tagállamok és Brüsszel is a peres szakasz előtt próbálnak megoldást találni. Ha azonban a bíróság ítéletet hoz, és később megállapítja, hogy az érintett ország nem teljesítette az ítéletet, egyszeri fizetést és bírságot rendelhet el a tagállamtól. 2016. október 16-án végül az Európai Bíróság kiadta sajtónyilatkozatát az ügygel kapcsolatban, amelyben hasonlóan vélekedtek, mint az Európai Bizottság. A nyilatkozatban azt írták, hogy a bíróság kimondta azt, hogy Sólyom Lászlónak mint magyar állampolgárnak uniós állampolgársága van, ami megadja neki a jogot, hogy szabadon mozogjon és éljen a tagállam területén, így magánemberként bármikor beléphet a szomszédos országba. Hozzá tették azonban azt is, hogy: „Az a tény, hogy egy uniós polgár államfői posztot tölt be, igazolhatja a korlátozását, amelyet az uniós jog a nemzetközi jog szerinti szabad mozgás gyakorlásához biztosít.

A bíróság úgy ítélte meg, hogy az uniós jog nem kötelezi a Szlovák Köztársaságot arra, hogy engedélyezze a belépést Magyarország elnökének saját területére.”²⁷ (Az Európai Unió Bírósága, 2012) Így pedig a magyar kereset elutasításra került.

A szlovák médiában nem voltak annyira egyezők a vélemények az említett ügyben. Akik szimpatizálnak a kormánnyal, általában egyetértenek ezzel a lépéssel, azonban a liberálisabb és kevésbé kormányközeli pártok szükségtelennek tartották Szlovákia választát, nagy meglepetésünkre azonban a teljesen ellenzékiek számos tagja is úgy nyilatkozott, hogy teljes mértékben egyetértettek a tiltással.

A szomszédos és közeli országok közleményei és cikkei nem foglaltak állást egyik ország mellett sem, legtöbbjük egyértelműen azt mondta, mindkét fél hibás volt az adott esemény kimenetelének ily szintű bukásában, így pártatlanként nem kerültek konfliktusban egyik résztvevő országgal sem.

6.1.5 Az esemény következményei és hatása

A már korábban sem felhőtlen szlovák-magyar kapcsolat egyre kiélezettebbé vált az eseményt követően. Főleg Ján Slota volt az, aki ezután felborzolta a kedélyeket, ugyanis a televízióban és a sajtóban is rezzenéstelenül sértegette a magyarokat, tagadta a szlovákok magyar identitását, rákos tumorként emlegette a népet a szlovákok testén.

Míg Gyurcsány Ferenc Brüsszelben ülésezett Robert Ficoval, a kormányzó egy csúf papagájnak titulálta a magyar mondák híres turulját, amely korábban hadi szimbólumunk is volt, megjegyzéseket tett Szent Istvánra, majd összetűzésbe került Göncz Kinga külügyminiszterrel is, akiről azt nyilatkozta: „Nem engedünk a déli szomszédunktól és Budapestről érkező nyomásnak: egy kócos asszony, egy nyomorult fenyeget minket és kérdőre vonja a szlovák miniszterelnököt akinek a cipőtalpáig sem ér fel. Amit ők [mi magyarok] csinálnak az arrogancia csúcsa. Hitlerhez tudnám hasonlítani és ahhoz a kis bajszos emberhez a müncheni pincéből. Ugyanazt a retorikát használta ő is mint ez a nő. Talán már a bajsza is elkezdett nőni.”²⁸ (Demokrata, 2020)

²⁷ Az Európai Unió Bírósága 131/12. sz. SAJTÓKÖZLEMÉNY - <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/cp120131hu.pdf> Letöltve 2020-11-19 20:02

²⁸ Demokrata interjú - <https://demokrata.hu/magyarorszag/jogos-igeny-79080/> Letöltve 2020-11-15 12:09

Ezt követően a szlovák történelemkönyvekben országuk történelméből tudatosan kezdték el eltávolítani a magyar vonatkozást az okos historizmus nevében. Ez többek szerint is a történelem meghamisításának minősül, ám Robert Fico állítása szerint a nemzeti büszkeség szellemében teszi mindezt, Szlovákia megerősödése érdekében. Ezt követően 2008. novemberében Szlovákiai Belügyminisztérium feloszlatta a Szlovák Testvériséget amely egy szélsőséges civil szervezet volt az országban.

A szlovák legfelsőbb bíróság erre válaszul bejelentette a Szlovák Testvériség feloszlásának hatályon kívülre való helyezését azzal az indokkal, hogy a szlovák belügyminisztérium eljárásai nem voltak megfelelőek. A Szlovák Testvériség ezért továbbra is zökkenőmentesen működik. Gyurcsány Ferenc akkori magyar miniszterelnök és Robert Fico szlovák miniszterelnök külön ülést tartottak Révkomáromban november 15-én. Gyurcsány Ferenc hat javaslatot tett a kapcsolat javítására, amelyeket Robert Fico december 2-i válaszában végül elutasított, így a magyar oldalról kezdeményezett megbékülés sajnálatos módon nem jött létre.

2010 tavaszán a kormány ajánlásai alapján a szlovák parlament módosította az állampolgársági törvényt, amely arra volt reakció, hogy a magyar kormány kettős állampolgárságot biztosított a külföldön élő magyarok számára. A szlovák törvény szerint, ha egy személy egy másik ország állampolgárjává válik, akkor Szlovákiában elveszíti állampolgárságát, ami azt jelenti, hogy a kettős állampolgárság tilos. A törvény előírja, hogy az új állampolgárságot megszerző személyt értesíteni kell erről, hiszen megszegés esetén nagyon magas 3319 euró pénzbírsággal sújtják azokat, akik megszegik az új törvényt. A jelentett esetek hivatalos statisztikája szerint 2010. júliusa és 2012. januárja között 206 embert, köztük 23 magyar személytől vették el szlovák állampolgárságot. Az egyik színész Boldoghy Olivér komáromi színész és vállalkozó volt, aki bíróság elé állította az ügyet, és az európai intézményektől kért segítséget. A kidolgozott törvénymódosítás Csehországnak és Szlovákiának kettős állampolgárságot engedélyez, de csak és kizárólag ennek az egy országnak, a nyilvánvalóan diszkriminatív javaslatot azonban nem nyújtották be végül a Parlamentnek.

Az elmúlt években Szlovákia és Magyarország kapcsolatai nagymértékben javultak, ahogyan a magyar kisebbség megítélése is, ebben szerepet játszott a Szlovákiában bekövetkezett kormányváltás is.

Orbán Viktor miniszterelnök találkozott Zuzana Caputovával, a Szlovák Köztársaság újonnan, 2019. júniusában kinevezett elnökével, Magyarország Szlovákiával folytatott kétoldalú kapcsolataival és az európai politikai kérdésekkel kapcsolatban folytatott tárgyalásra és beszélgetésre.

Az összejöveten figyelembe vették egymás közös történelmi múltját és egymás etnikai kisebbségeit is, és megegyeztek abban, hogy Magyarország és Szlovákia fontos partnerei egymásnak, amely kapcsolatot mindenképpen ápolni kell. Magyarország miniszterelnöke kijelentette, hogy 2010 óta fokozatosan javulnak Magyarország és Szlovákia kapcsolatai, a két ország együtt jelentős eredményeket ért el.

Megállapíthatjuk azt, hogy már a Sólyom Lászlóval kapcsolatos konfliktus előtt is robbanékony volt a kapcsolat Magyarország és Szlovákia között, ám ezután az eset után sajnos már a békülésre való hajlandóság is egyre csak csökkent. A magyar oldalról úgy tűnt, hogy a szomszédos ország inkább saját történelmének és nemzeti presztízsének felemelésén dolgozott. Halmozódtak egymásra a sérelmek az országok között politikai viszonylatban, azonban mostanában úgy fest, a kormányzók végre megtalálták a közös hangot, próbálják tudatosan helyreállítani a jobb együttműködést. Bár a hangulat lenyugodott, és elmondható az is, hogy a nemzetek kapcsolata jó, de a helyzet eléggé törekenynek tűnik.

6.2 Donald Trump és az 59. elnökválasztás

Forrás: The Print - Kevin Dietsch 2020 <https://theprint.in/world/trump-vs-biden-5-key-issues-on-which-americans-will-vote-for-next-president/532465/> Letöltve 2020-11-26 19:58

4. ábra Joe Biden a demokrata elnökjelölt és Donald Trump amerikai elnök felszólal az első amerikai elnökvita során az ohioi Clevelandben, szeptember 29-én. - Kevin Dietsch (2020)

A következő eseményt - amelyben az előző esettel ellentétben most nem egy találkozót, hanem több megnyilvánulást és viselkedési formát fogok elemezni - mindenképpen külföldi személyhez szerettem volna kötni, a rengeteg lehetőség közül pedig a botrányhősnek is nevezhető Donald Trumpra esett a választásom. Donald Trump az Egyesült Államok jelenlegi - de hamarosan leköszönő - elnöke, mióta 2017. január 20-án hivatalába lépett. Korábban ingatlanmágnás és valóságshow sztár volt, majd 1980-ban megnyitotta a Grand Hyatt New York hotelét, amely a város egyik legismertebb emberévé tette. Trump figyelmét ezt követően a politikára irányította, majd 2015-ben a republikánus párt jelöltjeként indult el az Egyesült Államok elnökválasztásán.

2016. júliusában lett a hivatalos republikánus elnökjelölt, 2016. november 8-án pedig győzedelmeskedett Hillary Clinton felett, így a demokraták jelöltjét legyűrve az Egyesült Államok 45. elnöke lett. Az Egyesült Államok 2020-as elnökválasztása volt az 59. négyévenkénti elnökválasztás, amelyet névlegesen, 2020. november 3-án tartottak, de már korábban lehetőség volt a levélszavazásra. Joe Biden volt alelnök (Barack Obama) és Kamala Harris amerikai szenátor demokratikus párosa legyőzte Donald Trump hivatalban lévő elnök és Mike Pence alelnök republikánus indulókat.

Számtalan problémát okoztak már karrierje során szabadszájú megnyilvánulásai, nem fél kifejni a véleményét. Közösségi média oldalait leginkább arra használja, hogy olyan rövid üzeneteket írjon, amelyek mind politikailag mind pedig emberileg sértők különböző országok gazdaságai és vezetői felé, de gyakran szidalmazza saját hivatalos körökben dolgozó kollégáit és az amerikai lakosságot is, sűrűn posztol indulatból és haragból.

Nem csak az interneten, személyesen sem tudja meghazudtolni magát, már elnökségi jelentkezésétől kezdve folyamatosan a folyóiratok és híroldalak címlapjain szerepel különböző megmutatkozásaival. Vádolták már szexuális zaklatással (többek közt saját felesége is, aki később visszavonta ezt a vallomást), többször kapcsolatba hozták a maffiával, a mai Trump Tower helyén álló korábbi üzletet pedig bejelentés nélkül alkalmazott lengyel munkásokkal bonttatta le, akik gyakran megszegték az építkezéseken alkalmazott biztonsági szabályokat. Többszörösen nem tettek eleget a kaszinói a megkövetelt működési szabályoknak, nem fizette ki a neki dolgozók és vállalkozók munkáját, több mint 55000 dollár értékben vásárolta fel saját könyvét, ez azt jelenti, hogy Trump adománypénzt használt fel, hogy könyvet vásároljon, és a készpénzt visszaküldte magának. Megosztó személyisége ellenére azonban rengetegen rajonganak érte az Egyesült Államokban, legalább annyian, ahányan ellene vannak, így a mostani, 2020-as előválasztás előtt senki nem tudta biztosan, ki fog helyet foglalni az elnöki székben.

6.2.1 Előzmények és történések

A választásokon a következő négy jelölt volt alkalmas arra, hogy elegendő választói szavazatot kapjon a győzelemhez: Donald Trump (Republikánus) és Mike Pence (Republikánus), Joe Biden (Demokrata) és Kamala Harris (Demokrata), Howie Hawkins (Zöld párt) és Angela Nicole Walker (Zöld párt), Jo Jorgensen (Liberális) és Spike Cohen (Liberális).²⁹ (Ballotpedia, 2020)

A választások során rekordszámú szavazás történt postai úton a folyamatban lévő koronavírus járvány miatt. A postai úton történő szavazólapok nagy száma miatt egyes államok késéseket tapasztaltak a szavazatok számlálásában és a jelentésben. A választások éjszakáján, miután a demokratákat nyilvánították győztesnek, Trump és számos republikánus hamis és megalapozatlan állítással élt a szavazás törvényességéről és a felforgatására tett kísérletet. Mind az 50 állam tisztviselői kijelentették, hogy államukban nincs bizonyíték szisztematikus csalásra vagy szabálytalanságokra. A választások biztonságát felügyelő szövetségi ügynökségek szerint ez volt "a legtörvényesebb és csalásmentesebb szavazás az amerikai történelemben" Trump 1992 óta az első amerikai elnök és az ország történelmének tizenegyedik hivatalban lévő elnöke, aki nem nyerte meg a második ciklus újraválasztását. A választásokon 1900 óta a legmagasabb a választási aktivitás volt észlelhető, Biden és Trump több mint 70 millió szavazatot kapott, meghaladva Barack Obama rekordját, amely 2008-ban 69,5 millió szavazatot volt.

A hivatalos megerősítést követően sem ismerte el Trump a vereségét, majd hamisan nyilvánította magát győztesnek, több jogi kihívást is felhozva vitatta a választások eredményeit több államban, amelyek többségét a különböző bíróságok elvetették vagy elutasították. A Trump-kormány megpróbálta perekkel, a republikánus államválasztók befolyásával aláásni a választási eredményt, valamint az elnöki szék átadásáról való együttműködés megtagadását.

Több média is úgy értesült, hogy Donald Trump nem kívánja a következő napokban meghívni Joe Bident a Fehér Házba, amely azért is nagyon fontos, mert a választások után hagyomány a jelenlegi és a jövőbeli elnökök találkozója, amely az eddigi szavazásokat követően mindig megvalósult. Ilyenkor a leköszönő elnök az ovális irodába invitálja a leendőbelit, ahol megvitatják az elmúlt napok eseményeit, beszélnek a legfontosabb

²⁹ Ballotpedia - Presidential Election 2020 - https://ballotpedia.org/Presidential_election,_2020 Letöltve 2020-11-22 19:16

kérdésekről és terveznek a jövőre nézve. Trump azonban egyelőre számításba sem veszi ezt az eshetőséget.

A legtöbben úgy gondolják, hogy Trump még nem tartja lezárultnak a választásokat, korábban kijelentette azt is, hogy jogi csatára készül, emellett pedig több államban kérte a szavazatok újra számlálását, ez azonban az átadás folyamatát is lelassítja. Bident azt tervezi, hogy január 20-án lép hivatalába az Egyesült Államok elnökeként, amíg a fennmaradó megoldatlan kérdések valószínűleg megválaszolásra kerülhetnek. Joe Biden véleménye a források szerint az a helyzetről, hogy Donald Trump tagadhatja, hogy veszített, de az, hogy hivatalosan nem kezdte meg az átadási folyamatot nem veszi el a motivációját a megtisztelő elnöki szereptől. Biden halad tovább előre, ameddig pedig nem foglalja el pozícióját, addig összeállítja a Fehér Ház vezetőit és személyzetét, elemezi, hogy kiket választanak a kabinet pozícióira. Azt azonban ő is elismerte, hogy előnyös lenne számára, ha már most megkapná azokat a híreket, amelyekről értesülnie kell elnökként, azonban belátta, hogy úgysem tud saját belátása szerint cselekedni ezekben a kérdésekben, míg Trump elfogadva vereségét, le nem köszön az elnöki pódiumról. Mindkét politikai oldal bírálta, amiért nem sikerült hamarabb megkezdeni az átmenet folyamatát, ami általában rutinszerű lépés volt a választások és a beiktatás között.

6.2.2 Megszegett szabályok

Trump viselkedése a kampányidőszak, a választás és a választást követő napokban is kritikán alulinak bizonyult. A kampányidőszak során a nyilvános vitákon szem és fültanúi lehetünk annak is, hogy Donald Trump nem tartotta magát az elvárt etikethez, többször közbevágott, belekötött vitapartnerébe, esetek többségében végig sem hallgatta. Ennek következménye az is, hogy az utolsó alkalommal lekapcsolták annak a mikrofonját, aki éppen nem kapott szót, elkerülve a másik megzavarását. A vereség el nem fogadása és a másik fél ócsárlása semmiképpen sem egyeztethető össze egy elnök protokolláris kötelezettségeivel. A tiszteletet minden esetben meg kell adnunk politikai ellenfelünk számára, a nézeteltérések és politikai viszonyok ellenére is. Több szinte hagyománynak számító találkozó is bedőlt a leköszönő elnök makacssága miatt, ilyen például a korábban említett ovális irodában való találkozó, illetve az elnöki szék jelképes átadása is, vagy a szintén szimbolikus gratuláció. Feltartotta Joe Biden elnöki programjainak megkezdését azzal, hogy megtagadta az új vezető beiktatását. A beiktatás megakadályozása azt is eredményezte, hogy a Fehér Házba érkező Biden számára címzett gratulációk nem értek el a címzetthez, ennek hiányában pedig a köszönőlevelek is elmaradtak.

Elkerülhető lett volna a szituáció, ha ellentétes lett volna a kimenetele a szavazásnak és Trump másodszorra is megválasztott elnök lesz, így meg nem történté téve ezeket az eseteket. Az is megelőzhető volt ez a protokollszegési hullámot, ha Trump eleget tesz az etikett követelményeinek és ahogyan illett volna, a vereségét elfogadva átadja a Fehér Házat az őt legyőzőnek.

6.2.3 Nyilatkozatok és jogi viták

Donald Trump a legfontosabbnak számító, úgynevezett csatatér államokat célozta meg, itt szeretné újra számoltatni a szavazatokat, ezek pedig mind Joe Biden elnökválasztási győzelmének megdöntése érdekében tett erőfeszítéseinek részét képezik, így a választások végével nem hagyott alább a feszültség. Ezekben az államokban mindent együttvéve harminc pert indított, ebből a mai napig (2020-11-25 19:17) huszonötöt utasítottak el. A leköszönő elnök jogi lépéseit nagyrészt szkeptikusan fogadtak a bíróságok, különösen azokban az esetekben, amikor a Trump-kampány széles körű csalásnak nyilvánította a választást.

Úgy tűnik azonban, hogy egyik per sem valószínű, hogy megváltoztatná az eredményt - állították jogi szakértők. Volt azonban arra is példa, hogy Trump győzedelmeskedhetett olyan kérdésekben, ahol kis számú szavazólapokról volt szó, ezek azonban nem befolyásolják a teljes szavazást.

A Pennsylvániában például a szavazók a szavazás napját követően kijavíthatják vagy „orvosolhatják” a szavazással kapcsolatos problémákat vagy hiányzó adataikat - például hiányozhat a postai szavazáshoz szükséges azonosító. Kathy Boockvar, a pennsylvániai államtitkár azt nyilatkozta, hogy a választók november 12-ig, az állami törvények szerinti határidő lejárta után három nappal orvosolhassák a postai szavazólap-azonosító kérdéseket. Ez összhangban volt a Pennsylvania Legfelsőbb Bíróság által elrendelt levélszavazási határidők háromnapos meghosszabbításával, amely döntés az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának folytatott peres ügye. A Trump-kampány azonban beperelte az államot abból az okból, hogy megakadályozza az olyan levelek számbavételét, amelyek a hosszabb idő alatt tudták csak megadni az igazolványuk számát. Állami bíró helyt adott kérelmüknek.

A philadelphiai szavazatokat a Pennsylvániai Kongresszusi Központban számolták meg, ahol a helyi választási tisztviselők társadalmi távolságtartási szabályokat vezettek be a koronavírus-járvány következtében.

Ezek között szerepelt annak korlátozása, hogy a választási megfigyelők milyen közel kerülhessenek a közvélemény-kutatási munkatársakhoz, amikor szavazatszámlálást végeznek. Trump perre vitte ezt az ügyet is, véleménye szerint a 1,8 méterre is állhattak volna a felügyelők, így kiküszöbölve a csalás lehetőségét. Az állami bíróság elutasította a kérést, de az állami fellebbviteli bíróság a kampány mellett állt. Trump csapata öt ügyben vitatta több ezer szavazat érvényességét Philadelphiában arra hivatkozva, hogy a postai szavazólapok jogellenesek voltak, mert a szavazók nem írtak bizonyos információkat a borítékokra, például a dátumot, nevüket vagy címüket.

A bíró mind az öt esetet elutasította. A bíró megjegyezte, hogy „az előre kinyomtatott szavazólapon az előre kinyomtatott külső borítékon már szerepel a választó neve és címe”, és kijelentette, hogy a választóknak nem kell előírniuk a dátumot. A Trump-kampány fellebbezett.

Míg Pennsylvániában még mindig a szavazatokat számlálták, a 45. elnök a szövetségi bírósághoz rohant és sürgősségi intézkedést kért, hogy állítsa le a szavazatszámlálást Philadelphiában. Azt állította, hogy megfigyelői nem tartózkodhatnak a számlálóteremben. A sürgősségi tárgyaláson a kampány ügyvédje beismerte, hogy valójában néhány megfigyelője jelen volt, és arra készítette a bírót, hogy kérdezze: "Sajnálom, akkor mi a problémád?"

Pennsylvániának kijutott a pereskedésből bőven, ugyanis Trump véleménye szerint széles körű szabálytalanságokat követett el a megye, később azt is állította, hogy az egész folyamat alapvetően alkotmányellenes. Trump azt mondta a bíróságnak, hogy Pennsylvániában azt akarja, hogy győztessé nyilvánítsák. Szerinte az egyes megyékben eltérő módon kezelték a szavazólapokat, a szavazóknak helytelenül engedték meg, hogy kijavítsák szavazataikat és hogy a postai szavazólapok nagy gyűjteményeit törvénytelenül számolták el. A per ismertetésében állítások szerepeltek arról, hogy egy pennsylvaniai postai alkalmazott szerint felügyelője postai szavazólapokat manipulált. A munkavállaló végül visszavonta az állításokat, amikor az Egyesült Államok postai szolgálatának nyomozói kikérdezték. Pennsylvania szerint a pert többszörösen elutasított jogi elméletek és semmilyen bizonyíték alapján indították el. Az ügy bírója, egy pontosan 37 perces vélemény kifejtéssel kísérve elutasította ezt a keresetet is. Az ügyet a tárgyaláson azzal a megállapodással rendezték le, hogy a republikánusok és demokraták egyenként akár 60 megfigyelőt is behívhatnak a számlálószobába.

A hamarosan leköszönő elnök szintén megkérdőjelezte néhány szavazólap érvényességét Michiganben, Wisconsinban és Arizonában is. Georgiában egyik republikánus állítás sem kapott helyet, miszerint egy szavazógép szoftverhibája a szavazatok téves számlálását okozta, és úgy értesültek, hogy a későn érkező postai küldeményeket nem számolják a szavazatokba.

Még 4 aktív (2020-11-25 19:17) per zajlik Nevadában, itt a felperesek azt állítják, hogy az e-mailben történő szavazása felépítése alkotmányellenes, a pert azonban még szeptemberben nyújtották be, szabálytalanságokat véltek észrevenni még az azonosító gépek használatában is, amelyek az aláírásokat ellenőrzik.

A napokban több fontos republikánus politikus is szigorúan bírálta nyilatkozataiban Donald Trumpot és ügyvédi csapatát is, amiért megtámadták a választási rendszert és az elnök nem hajlandó elismerni kudarcát a választáson.

Chris Christie, aki New Jersey volt republikánus kormányzója, Donald Trump jelenleg folytatott háborúját és az azt segítő csapatot "nemzeti szégyen" -nek nevezte. Hozzáfűzte azt is: ha Trumpnak ténylegesen bizonyítékai vannak a választáson történt csalásra, már réges régen fel kellett volna ezeket mutatnia a bíróság előtt is. John Kasich, aki pedig Ohióban volt kormányzó pozícióban úgy véli, hogy a szintén republikánus politikusok többsége nem ért egyet teljesen Trump kritikájával, csak a megtorlástól való félelem miatt hajlandóak a véleménye mellé állni. Kasich szintén részt vett a négy évvel ezelőtti elnökválasztáson, amely végén Trump diadalmaskodhatott, jelenleg azonban úgy véli, hogy társai vagy teljes elszigeteltségben és vakon követik Trumpot, vagy félnek tőle, nincsen aranyközéput.

6.2.4 Az események következményei és hatásai

Hosszas hezitálás, tagadás és elutasítás után 2020-11-24-én Donald Trump úgy néz ki elfogadta, hogy a megválasztott elnök, Joe Biden hivatalba lépése érdekében meg kell kezdeni az Egyesült Államok elnöki székének hivatalos elhagyását. Az elnök szerint az átadás-felügyeletet ellátó szövetségi ügynökségnek" meg kell tennie, amit meg kell tennie" ³⁰ (BBC, 2020) még akkor is, amikor megfogadta, hogy továbbra is vitatja a választási vereségének igazságtartalmát.

³⁰ BBC - Trump accepts US presidency transition to Biden must begin <https://www.bbc.com/news/election-us-2020-55052640> letöltve 2020-11-25 19:43

A General Services Administration (GSA) közölte, hogy elismeri Biden úr "látszólagos győzelmét", ez akkor történt, amikor Michigan államban elért győzelmét hivatalosan igazolták. A GSA mostani bejelentésének értelmében mostantól a megválasztott elnöknek hozzáférése van a legfőbb biztonsági tájékoztatókhoz, irodahelyiségekhez, mikortól hivatalba lép. Biden szerint "A mai döntés szükséges lépés a nemzetünk előtt álló kihívások kezeléséhez, ideértve a világjárványt és a gazdaság helyreállítását." ³¹ (BBC, 2020)

Fontos megjegyezni azt is, hogy mindkét politikai oldal bírálta, amiért nem sikerült hamarabb megkezdeni az átmenet folyamatát, ami általában rutinszerű lépés volt a választások és a beiktatás között.

Noha Trump legtöbb republikánus társa egyetért a vereség elutasításával, egyesek, például a nyugdíjba vonuló Lamar Alexander tennessee-i szenátor szerint az elnöknek "az országot kell előtérbe helyeznie" ³² (BBC, 2020), és segítenie Biden urat a sikerben. "Amikor a közéletben vagy, az emberek emlékeznek a legutóbbi dologra." ³³ (BBC, 2020)

2021. januárban esedékes távozása azonban nem jelenti azt, hogy Trump elhagyja a politikát, mindenütt jelen lévő erőként szeretne megmaradni a politikában és a média világában is. Ha mindezt a médiában való folyamatos megjelenését még a Twitteren folytatott tevékenységével is kiegészíti, akkor valószínűleg a köztámogatást kérő republikánus politikusoknak továbbra is támogatást kell kérniük Donald Trumptól, ha komoly politikai ügyekben akarnak sikereket elérni. Van esély azonban arra is, hogy a technológiai vállalatok és a médiaplatformok együttműködnek Donald Trump minden nyilvános megjelenésének ellehetetlenítésével. Tervezi még egy online hírcsatorna beindítását, amely egy konzervatív híradási adó lenne, azonban csak az előfizetők tudnák megtekinteni. Gondolkozik egy újabb könyv megírásán is, ami már a huszonegyedik könyve lenne, ez viszont specifikusan az elnökként eltöltött éveit írná le.

³¹ BBC - Trump accepts US presidency transition to Biden must begin <https://www.bbc.com/news/election-us-2020-55052640> letöltve 2020-11-25 19:49

³² BBC - Trump accepts US presidency transition to Biden must begin <https://www.bbc.com/news/election-us-2020-55052640> letöltve 2020-11-25 20:26

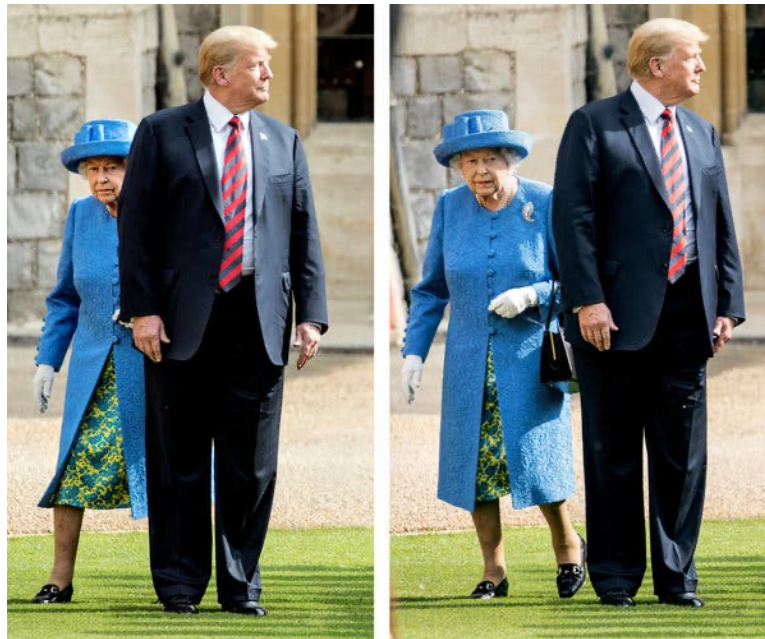
³³ BBC - Trump accepts US presidency transition to Biden must begin <https://www.bbc.com/news/election-us-2020-55052640> letöltve 2020-11-25 20:26

Az már egyértelmű, hogy a 46. elnök rengeteget fog újonnan felszabadult idejéből a bíróságon tölteni. Különböző jogi kérdések is felmerültek, bűncselekmények gyanúja, amelyek következményeképpen akár börtönbe is kerülhet. Ez azért igazán érdekes, mert januárban Donald Trump elveszíti az összes jogvédelmet - például a mentelmit is - amelyek elnöki privilégiumai közé tartozott, valamint az Igazságügyi Minisztérium jogi támogatása is megszűnik. A vádhatóság azt tervezi, hogy előveszi Donald Trumpot a kampányfinanszírozási törvények miatt és a Stormy Daniels lefizetésével és megvesztegetésével kapcsolatos adócsalás okán, megtárgyalná még négy ingatlanügyletét és szexuális zaklatással kapcsolatos vádakat is.

Korábban az új elnök már nyilvánosságra hozta jelöléseit külpolitikai és nemzetbiztonsági csapatának felállításához, amely az Obamával töltött évek régi kollégáiból áll. Anthony Blinkent külügyminiszterré, John Kerry klíma-megbízottnak nevezi ki, Janet Yellen pedig az első női kincstárnokként állhat hivatalba, a kinevezések többségéhez azonban a szenátus megerősítése szükséges. Joe Biden győzelmének megünneplése után rögtön a koronavírus-járvány leküzdését tette prioritássá.

Bejelentette átmeneti tervének első lépéseit, csapata azt mondta, hogy több tesztre lesz szükség, és az amerikaiakat maszkok viselésére kéri fel. Biden pedig végre előre léphet a januári hatalomátvételre vonatkozó terveivel, miután szombaton az ő javára nevezték ki a választásokat. Állítólag ez magában foglal egy sor végrehajtói parancsot is - az elnök által a szövetségi kormány számára kiadott írásbeli utasításokat, amelyek nem igénylik a kongresszus jóváhagyását -, amelyek célja a vitatott politikai döntések megfordítása. Az amerikai média tippjei alapján Biden újra csatlakozik a párizsi klímamegállapodáshoz, amelyet az Egyesült Államok Trump vezetése alatt elhagyott, meg fogja változtatni az Egészségügyi Világszervezetből való kilépésről szóló döntést, megszünteti hét főleg muszlim ország állampolgárainak utazási tilalmát és visszaállít egy Obama-kori politikát, amely bevándorlási státuszt biztosít az olyan dokumentumok nélküli migránsoknak, akik gyermekként léptek be az Egyesült Államokba.

6.2.5 További néhány általa megszegett protokoll szabály

Forrás: Sarah Mervosh - 2018 <https://www.nytimes.com/2018/07/14/us/trump-walks-front-queen-elizabeth.html> Letöltve: 2020-12-04 21:37

5 . ábra Donald Trump a Windsori kastélyban tett látogatása során rövid ideig II. Erzsébet királynő előtt sétált.

A választás bonyodalmain kívül több megszegett protokoll szabály is fűződik Donald Trump nevéhez, a legismertebbek talán II. Erzsébet brit királynővel és családjával kapcsolatosak. 2018 nyarán közös teázást, kézfogást és csevejt követően Mr. Trump a királynő előtt haladt, amikor sétára indultak. Egy ponton a II. Erzsébet intett Donald Trumpnak, úgy tűnt, hogy fehér kesztyűs jobb kezével előre irányítja, Trump azonban elsétált előtte, majd megállt, ami elvágta a királynő útját és arra kényszerítette, hogy a férfi oldalára álljon. Nagyon rövid idő alatt történt ez a kellemetlenség, de több résztvevő is megdöbbenett ettől az interakciótól. A first lady kommunikációs igazgatója szerint Trump feleségét a látogatás előtt tájékoztatták a királyi protokoll szabályairól, de nem tisztázott, hogy az eligazításokat elkerülő férje részesült-e hasonló útmutatásokban.

2019 nyarán úgy tűnt, hogy Trump még mindig nem kapott tájékoztatást a helyes királyi illetanról, hiszen úgy döntött, hogy nem hajlik meg fejével, amikor Károly herceggel találkozik, helyett a kézfogást választotta.

Károly herceg egykori komornyikja, Grant Harrold szerint Trump módszere teljesen ellentétes volt azzal, amelyet megfelelő kézfogásként tanítanak. "A tenyerünkkel nyitva és hüvelykujjunkkal lefelé illendő kezet fogni a királlyal" ³⁴ - nyilatkozta az eset után Harrold, aki jelenleg a Királyi Etikettiskolát vezeti, emellett pedig azt is hozzátette, hogy soha nem szabad elsőként kezet nyújtani, meg kell várni amíg ők kezdeményezik a kézfogást, ezt a gesztust Trump szintén elmulasztotta. Ugyanezen a találkozón az amerikai elnök később folytatta a protokoll megszegését, amikor is megérintette a királyné hátát az állami banketten, azonban II. Erzsébet nem reagált az illetlen megszegésére. Valójában, amikor Michelle Obama ugyanezt tette 2009-ben, úgy tűnt, hogy az uralkodó viszonzza a gesztust.

Több újságíró szerint Donald Trump elhanyagolja a biztonsági protokoll szabályokat azzal, hogy választaniuk kell a nagy eseményeken való megjelenés, valamint saját maguk és családjuk egészségének biztosítása között. A nagyobb hírszervezetek egyre óvakodnak attól, hogy újságírókat küldjenek Donald Trumppal együtt a Fehér Ház eseményeire és kampánygyűléseire, mivel az elnök és segítői továbbra is kerülik a biztonsági protokollokat amelyek a koronavírus megelőzése érdekében szükségesek. A New York Times, a The Wall Street Journal és a The Washington Post is elutasította az újságíróik részvételeit ezeken az eseményeken mondván, hogy nincs biztosítékuk arra, hogy az alapvető óvintézkedéseket megteszik az újságírók egészségének védelme érdekében.

Legutóbb pedig a választások elvesztése óta az első nyilvános megjelenésekor kevesebb mint 10 percet töltött az ünnepen, amelyet évente az amerikai háborús veteránok tiszteletére rendeznek meg. Trump meglátogatta az ismeretlen katona sírját az Arlingtoni Nemzeti Temetőben, ahová fél órással érkezett, miközben a szolgálat tagjai esőben várakoztak. Trump mellett megjelent Mike Pence alelnök, valamint a személyzet és a családtagok is, de nem voltak hajlandók maszkot viselni, annak ellenére sem, hogy a temető kifejezetten erre kérte a résztvevőket. "Minden látogatónak be kell tartania a társadalmi távolságtartási követelményeket, maszkot kell viselnie a temető területén" ³⁵ - áll az elnöki látogatás előtt közzétett nyilatkozatban. Ezután a nemzeti himnusz ideje alatt az elnök tisztelgett a zászló és a katona sírjánál, amikor a protokoll arra szólítja fel, hogy tegye a kezét a szívére. A protokoll szerint katonai személyzet és a veteránok tisztelegnek a lobogónál a himnusz alatt, mindenki másnak szembe kell néznie a zászlóval, a jobb kezével a szíve felett.

³⁴ Mikhaila Friel - 2019 <https://www.insider.com/donald-trump-ignored-royal-etiquette-when-shaking-prince-charles-hand-2019-6> Letöltve: 2020-12-05 13:42

³⁵ Nick Wigham - 2020 <https://au.news.yahoo.com/photo-of-trump-breaching-protocol-sparks-outrage-online-015342316.html> Letöltve: 2020-12-05 14:32

7. PROTOKOLL SZABÁLYSZEGÉSEK GYŰJTEMÉNYE

Justin Trudeau, Kanada 23. miniszterelnöke arról ismert, hogy tökéletesen szabott öltönyöket visel a világ különböző eseményein. A nemzetközi találkozótól a közösségi ünnepekig Trudeau tudja, miben lesz a leghatásosabb a megjelenése. Egyik legszembetűnőbb kiegészítője a színes és vicces zokni. Trudeau 2017-ben Montrealban Enda Kenny ír miniszterelnökkel találkozott, ahová egy oda nem illő Csillagok háborúja zokniban jelent meg május 4-én, a Star Wars nap alkalmából.

Forrás: Christinne Muschi/Reuters - 2017

<https://www.nytimes.com/2017/05/05/fashion/justin-trudeau-star-wars-socks.html>

6. ábra Trudeau úr különböző „Star Wars” zoknija.

2013-ban Indiába tett látogatása során szegte meg a protokollt Orbán Viktor miniszterelnök, mikor az üdvözlés során kézcsókot szeretett volna adni Sonia Gandhi-nak, az Indiai Nemzeti Népi Kongresszus elnökének. Nehéz lenne meghatározni, hogy a miniszterelnök szándékosan szeretne volna-e ily módon kifejezni a hölgy iránti tiszteletét, esetleg megszokásból vagy a kultúra ismeretének hiányában döntött így.

Forrás: Bors - 2013 <https://www.borsonline.hu/aktualis/orban-ralehelt-gandhi-kezere-/70941>

7. ábra Pillanatkép, mielőtt Sonia Gandhi elhúzza a kezét Orbán Vikortól.

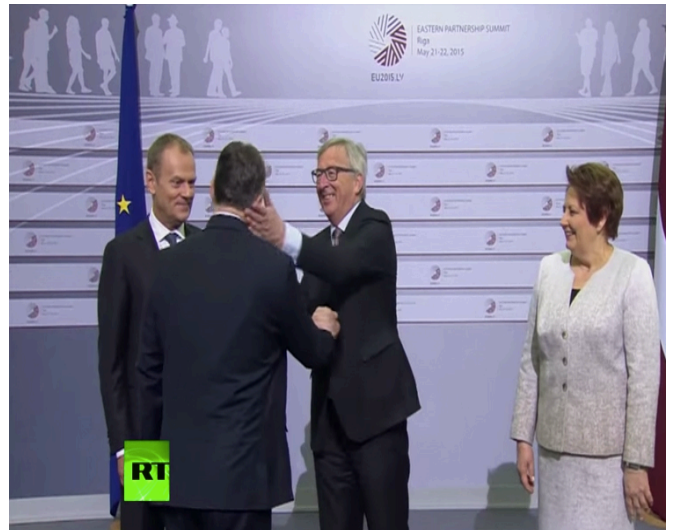

Meghan Marklenek kezdetben nagyon nehezen ment a királyi család illemszabályainak betanulása és alkalmazása. Többször elfelejtett pukedlizni, politikai véleményt nyilvánított vagy fedetlen vállal jelent meg az eseményeken. A brit királyi családban a táskák földre helyezését nem csak babonából, hanem a protokoll szabályok miatt is kerülik. Amikor a család meglátogatta az észak-angliai Cheshire iskoláját, Meghan leült, és finoman a szék alá helyezte táskáját.

Forrás: Lauren Turner - 2018 <https://www.popsugar.co.uk/photo-gallery/44945678/image/44945677/She-Only-Aide-Supporting-Meghan>

8. ábra Meghan Markle és II. Erzsébet, köztük a földre helyezett táskák.

2015 januárjában, Brüsszelben, Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke és Orbán Viktor miniszterelnök közötti kézfogást követően Juncker lehúzta a színpadról a magyar miniszterelnököt, 2015 májusában pedig a magyar miniszterelnököt „diktátornak” nevezi, és játékos pofont ad az arcára a rigai csúcstalálkozón. Mindkét esemény éppen a sajtó előtt zajlott, így a videók és képek bejárták az internetet.

Forrás: Christian Keszthelyi - 2015 https://bbj.hu/politics/juncker-calls-orban-‘dictator-slaps-him_98018

9. ábra A rigai csúcstalálkozón Jean-Claude Juncker üdvözlő pofonja Orbán Viktor magyar miniszterelnöknek.

8. ÖSSZEGZÉS

Egy olyan világban, ahol több ezer nukleáris fegyver van, ahol figyelmeztetés nélkül történnek meg a terrortámadások és naponta több ezren halnak meg a nemzetközi rendszer működéséből fakadó szegénységben, tudnunk kell és meg kell értenünk a nemzetközi kapcsolatok fontosságát. Ennek következménye az is, hogy az országok vezetői igyekeznek jövedelmező, kifizetődő és bizalmi kapcsolatot kialakítani más országokkal a biztonságuk és fennmaradásuk érdekében. Ezeknek a kapcsolatoknak a minősége háborúról és a békéről, a konfliktusokról és az együttműködésről, a gazdagságról és a szegénységről, a hatalomról és a változásról dönthetnek.

Az országok kapcsolattartásának és kommunikációjának a legfontosabb alappillére a diplomácia. A diplomácia a nemzetközi kapcsolatok olyan eszköze, amely során tárgyalásokat folytatnak, megbeszéléseket és találkozót tartanak az országok és kormányközi szervezetek képviselői között. Ezeket a képviselőket diplomata néven ismerik, ők azok, akik információkat visznek hazájukból más országokba és más országokból hazájukba is. Feladataik közé tartozik a nemzetközi kapcsolatok figyelemmel kísérése, elősegítése és fenntartása, a nemzetközi jog és általában a kapcsolatokban felmerült félreértések és problémák kiküszöbölése és rendezése. A diplomatáknak rengeteg szabályt be kell tartaniuk a találkozók során, az etikett és protokoll nélkülözhetetlen ezen területen. Az etikett és protokollszabályok segít őket abban, hogyan kell bánniuk másokkal, hogyan viselkedjenek különböző környezetben, kultúrában.

Ez azért nélkülözhetetlen, mert professzionális, kölcsönösen tiszteletteljes légkört teremt és javítja a kommunikációt, amelynek következménye a produktív tárgyalás, hosszútávon pedig a kapcsolat sikeressége, legyenek azok hivatalos, informális vagy nem hivatalos kapcsolatok más nemzetek képviselőivel. A protokoll szabályok be nem tartása, a másik vallásának vagy szokásainak tiszteletének hiánya rontja a diplomáciai és üzleti kapcsolatok minőségét is. Bár kisebb szabályszegések nem feltétlenül járnak komolyabb következményekkel, azonban minél nagyobb probléma történik az adott eseményen, minél magasabb rangú személy ellen követik el, annál nagyobb visszhangja lesz a sajtóban és annál mélyebb nyomot hagy a résztvevő országok és képviselők kapcsolatában az incidens. Érdeemes ezekre odafigyelni, ugyanis tudatos felkészülést követően megelőzhető az ilyen problémák.

Az elkészített dolgozatom célja a diplomáciai protokoll fontosságának ismertetése, a megszegett protokolláris szabályok megfigyelése, ezek következményeinek elemzése volt. A világ, amelyben diplomatáink ma dolgoznak nagyon szenzitív, a lehetőségek és kihívások kaleidoszkópjának is nevezhetnénk, hiszen egy apró mozdulattal vagy cselekvéssel minden megváltozhat. A közösségi médiának és a sajtónak köszönhetően a diplomáciai lépésekről azonnal értesülhetünk, a fejlett technológiának hála pedig mindenről könnyedén készíthetünk képi és hangbizonyítékokat, így biztosak lehetünk abban, hogy ezek a szabályszegések rögzítésre is kerülnek.

8. IRODALOMJEGYZÉK

Könyvek:

1. Dr. Sille István: Illem, etikett, protokoll, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti kiadó Kft. Budapest, 2003.
2. Lócsei Judit: Etikett és a protokoll alapjai, Szókratész külgazdasági Akadémia Budapest, 2001

Szakcikkek:

3. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/protocol> Letöltve 2020-10-01
4. <http://töosz.hu/uploads/dokumentumok-kiadvanyok/viselkedeskulturaprotokoll.pdf> Letöltve 2020-10-01
5. http://etk.pte.hu/protected/OKJ/Egeszsegugyi_gyakorlatvezeto/Hegy_i_Zsuzsanna/06-viselkedeskultura.pdf Letöltve 2020-10-01
6. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/behaviour> Letöltve 2020-10-01
7. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/etiquette> Letöltve 2020-10-01
8. <https://docplayer.hu/17273084-Szakedolgozat-miljanovits-eniko-2011.html> Letöltve 2020-10-01
9. <https://npp.munka.hu/szulo/foglalkozas/UjGenKonyv/291006> Letöltve 2020-10-01
10. <https://igenyesferfi.hu/eletmod/5-fontos-fogalom-amit-neked-is-tudni-kell-a-diplomaciai-protokollrol.php> Letöltve 2020-10-01
11. http://publikaciotar.repozitorium.uni-bge.hu/434/1/2009_2_01.pdf
12. <https://2010012014.kormany.hu/download/7/84/10000/A%20konzuli%20szolgalat%20feladatai.pdf#!DocumentBrowse> Letöltve 2020-10-01
13. https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/17_0061_012_101030.pdf Letöltve 2020-10-01
14. https://europrotokoll.hu/wp-content/uploads/2017/03/KÖZÉLETI-PROTOKOLL_HN_2014.pdf Letöltve 2020-10-01
15. <https://pozsony.mfa.gov.hu/page/Kulgazdasagi%20informaciok> Letöltve 2020-10-01

16. <https://uj szo.com/magyar-szlovak-kapcsolatok> Letöltve 2020-10-01
17. <http://www.miniszterelnok.hu/evrol-evre-jobb-a-magyar-szlovak-viszony/>) Letöltve 2020-10-01
18. https://index.hu/belfold/2009/08/21/nem_ajanjak_a_szlovakok_solyomnak_hogy_revkomaromba_utazzon/ Letöltve 2020-10-01
19. <https://demokrata.hu/magyarorszag/jogos-igeny-79080/> Letöltve 2020-10-01
20. <https://www.biography.com/us-president/donald-trump> Letöltve 2020-10-01
21. <https://www.bbc.com/news/election-us-2020-55052640> Letöltve 2020-10-01
22. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/cp120131hu.pdf> Letöltve 2020-10-01
23. <https://edition.cnn.com/election/2020/results/president> Letöltve 2020-10-01
24. https://ballotpedia.org/Presidential_election,_2020 Letöltve 2020-10-01
25. <https://www.nytimes.com/2018/07/14/us/trump-walks-front-queen-elizabeth.html>
26. <https://indianexpress.com/article/world/donald-trump-coronavirus-safety-protocol-journalists-6722994/>

Digitális formában elérhető könyvek:

27. Kepes Ágnes–Sille István (2016): Gyakorlati protokoll [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630597647> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj167gyp_0_p3#dj167gyp_0_p3 2020-11-20
28. Kutasi Gábor (szerk.)–Nagy Sándor Gyula (2020): Gazdaságdiplomácia - elmélet és gyakorlat felkészülő diplomatáknak [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634545989> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/m725gegyfd_245_p1#m725gegyfd_245_p1 2020-10-03
29. Sille István (2016): Illem, etikett, protokoll [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630597968> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj131iep_170_p2#dj131iep_170_p2 2020-10-03

NYILATKOZAT

Alulírott **Rajzó Patrícia Boglárka** büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2020 év december hónap 3. nap

.....

hallgató aláírása

Alulírott **Rajzó Patrícia Boglárka** (Neptun kód **N6D1HT**) a **PROTOKOLL SZABÁLYOK SZEREPE ÉS MEGSZEGÉSEIK KÖVETKEZMÉNYEI A DIPLOMÁCIÁBAN**

című szakdolgozatommal/záródolgozatommal (továbbiakban mű) kapcsolatban az alábbiakról nyilatkozom:

- Kijelentem, hogy a mű BGE Dolgozattár repozitóriumába való feltöltésével más jogát nem sértem. Tudomással bírok arról, hogy az Egyetem a szerzői jogok meglétét nem ellenőrzi.
- Nyilatkozom, hogy a mű *(a megfelelő rész aláhúzendó)*
 - a bizalmas
 - a nyilvánosság számára hozzáférhető.
- Tudomásul veszem, hogy
 - szerzői jogsértés esetén az Egyetem az érintett dokumentum elérhetőségét a szerzői jogsértés tisztázása idejére átmenetileg korlátozza,
 - szerzői jogsértés esetén az érintett művet a Repozitórium adminisztrátora a Repozitóriumból haladéktalanul eltávolítja,
 - amennyiben a dolgozatomat a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszem, az egyetem a dolgozatot az interneten a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszi. Hozzájárulásom – szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett – nem kizárólagos és időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Kelt: Budapest, 2020.12.03

.....
hallgató
Rajzó Patrícia Boglárka